

Илм ва ҳалол касб – икки дунё саодати

Аллоҳ таолога беҳисоб шукрлар бўлсин, сўнгги йилларда Юртбошимиз ташаббуслари билан камбағал, ишсиз, ижтимоий ҳимояга муҳтож инсонларга алоҳида эътибор ва кўмак кўрсатилаётгани минглаб юртдошларимизнинг ўз йўлини топишига, рўзғорига файз-барака киришига сабаб бўлмоқда.

Ислом дини инсонларни ҳаракатга, бирор ҳалол касб-ҳунар билан шуғулланишга чақиради. Шу билан бирга, ҳаёт майдонида ортда қолиб кетишдан, дангасалик, тамагирлик, ишёқмаслик, боқимандалик ва ишлашга қодир бўлатуриб, одамлардан хайр-садақа сўраш каби ижтимоий иллатлардан қатъий қайтаради.

Ойша розияллоху анҳодан ривоят қилинган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: **“Шубҳасиз, киши ризқланадиган нарсаларнинг энг ҳалоли ўз касби орқали еган нарсасидир”**, деганлар (Имом Аҳмад ривояти). Демак, динимиз касб-ҳунарни қадрлайди ва кишининг ҳалол меҳнатини Аллоҳга яқинлаштирувчи энг афзал ва шарафли амал деб ҳисоблайди.

Бугун юртимизда касб-ҳунар ўрганиш, илм олиш учун кенг имкониятлар яратилган. Кўплаб янги ўқув юртлари ташкил этилаётир.

Илм инсонни жаҳолат зулматидан нурга олиб чиқади. Бу нур унинг ҳаёт йўлларини ёритади. Оғирини енгил, узоғини яқин қилади. Уламолар илмни сузишга ўхшатадилар. Сузишни билган киши кўзлаган манзилига саломат етиб олади. Сузишни билмаган эса жаҳолат ботқоғида ҳалок бўлади. Зеро, уламолардан бири: “Илмни бой берган

киши нимага эришибди-ю, илмга етишган киши нимани йўқотибди?!” деган.

Илм Қуръони каримда Аллоҳ таоло зиёда қилишни сўрашга буюрган ягона фазилатдир. **“Эй Раббим! Менга илмни зиёда эт!”** (Тоҳа сураси, 114-оят).

Шу ўринда бир мулоҳаза. Айрим кишилар илм деганда фақат диний илмларни назарда тутиб, Исломда дунёвий илмларнинг ўрни йўқ, деган нотўғри тушунчага бориб қолишган. Аслида диний илмлар ҳам, дунёвий илмлар ҳам Аллоҳ таолонинг илми бўлиб, уларни бир-биридан ажратиш тўғри эмас. Барча далилларни ўрганган уламолар бундай хулосага келишган: “Илм диний ва дунёвийга бўлинмайди, балки мақталгани ва мазаммат қилингани бўлади. Ниятга қараб барча илмлар ухровийга айланиб кетади. Диний ва дунёвий деб ажратиш улардаги мавзулар эътиборидан, холос. Тиббиёт, ҳисоб, саноат, деҳқончилик, тижорат, тўқимачилик, тикувчилик ва бошқа илмлар, касблар дунё манфаатларига эришиш учун керак. Бу илмлар фарзи кифоя ҳисобланиб, уларга доимо эҳтиёж сезилади”. Агар мамлакатда бирорта табиб бўлмаса, аҳоли кўп қийинчиликларга дучор бўлади. Бу эса ақланодонлик, шаръан манқилингандир. Чунки Аллоҳ

Шайх Нуриддин ХОЛИҚНАЗАР,
Ўзбекистон мусулмонлари
идораси раиси, муфтий

таоло: **“Ўзингизни ҳалокатга дучор қилманг”** (Бақара сураси, 195-оят), деган.

Шунингдек, инсонлар қадимдан турли илмларни ўрганиб, касб-ҳунар қилиб келадилар. Бу ишни ҳалигача ҳеч ким инкор қилган эмас. Ким мана шу илмларни ўрганар экан, нияти муҳтожга ёрдам бериш, заифларни қўллаш, ҳожатини раво қилиш, ўзига ва бошқа одамларга манфаат етказиш бўлса, ажр олади.

Бугунги кунда инсоният эришган юксак тараққиёт ҳам илм-фан маҳсулидир. Шу боис ёшларимиз дунёвий илмларни чуқурроқ ўрганмаса, давр билан бирга қадам ташлашга қийналишади. Ҳазрат Али розияллоху анху: **“Болаларингизга замонавий илмларни ўргатинглар, чунки улар ўз замонлари учун туғилганлар”**, деганлар.

Демак, ҳар бир инсон замон билан ҳамнафас бўлиб, касб-ҳунар эгалласа, тижорат билан шуғулланса, рўзғори бут бўлади. Энг асосийси, ҳалол касб билан Аллоҳнинг розилигига ҳам эришади, иншоаллоҳ.

Омонатдорлик – иймон аломати

Аллоҳ таоло Каломи шарифида: “Эй иймон келтирганлар! Аллоҳга ва Расул (буйруқлари)га хиёнат қилмангиз ва (бир-бирингиздаги қўйган) омонатларингизга (ҳам) билиб туриб хиёнат қилмангиз!” деб марҳамат қилган (*Анфол сураси, 27-оят*). Раббимиз бу хитобни айнан мўминларга қарата: “Эй мўминлар!” дея бошлаши омонатдорлик мўмин-мусулмонларга хос хислат эканига далолат қилади.

Раббимиз бандалари зиммасига турли омонатларни юклаганки, уларни ўз вақтида адо этиш шарт. Бир инсонга бойлик берилган бўлса, у закот бериши, олим илмини етказиши зарур бўлганидек, бир кишининг ҳузурида бошқа бировнинг омонати бўлса, уни ўз вақтида соҳибига қайтариши керак. Аллоҳ таоло омонатни эгасига топширишга буюриб, Нисо сураси 58-оятида бундай марҳамат қилади: **“Албатта, Аллоҳ сизларни омонатларни эгаларига топширишга ва одамлар орасида адолат билан ҳукм қилишга буюради. Албатта, Аллоҳ сизларга панд-насиҳатлар қилур. Албатта, Аллоҳ эшитувчи, кўрувчи Зотдир”**.

Инсоннинг барча аъзолари омонат ҳисобланади. Бу омонатлар нима учун яратилган бўлса, шу вазифани адо қилиши лозим. Қиёмат кунида ҳар бир инсон нима билан банд бўлгани тўғрисида сўралади.

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам уч марта: **«“Сизларга гуноҳи кабираларнинг энг катталари ҳақида хабар берайинми?”** деб сўрадилар-да: **“Аллоҳга ширк келтириш, ота-онага оқ бўлиш. Огоҳ бўлингларки, ёлғон гувоҳлик бериш ва ёлғон гапириш”**, дедилар. У зот устунга суянган ҳолда эдилар, ўтириб олдилар-да, шу сўзни такрорлайвердилар, ҳатто биз: **“Қанийди, сукут қилсалар”**, дедик» (*Имом Бухорий, Имом Муслим, Имом Термизий ривояти*).

Ҳозир, минг афсус, аҳдга вафо қилмаслик оддий ҳолга айланди. Агар инсон қилаётган номақбул ишларининг азобини билганида эди, бу йўлга асло қадам қўй-

масди. Қўшнилар, дўстлар ва шериклар ўртасидаги олди-берди масалаларида эҳтиёт бўлишимиз шарт. Ҳатто уй-рўзғор буюмларини вақтинча фойдаланишга олсак ҳам, унга зарар етказмасдан ўз вақтида қайтаришимиз омонатдорлик ҳисобланади. Яқинда бир танишим қўшнисидан нолиб қолди. Ундан фойдаланиш учун хўжалик буюмларини олиб, ўз вақтида қайтармас, молига зарар ҳам етказар экан. Бу ишнинг гуноҳи оғир.

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам: **“Агар бир киши бир гап айтиб, сўнгра у ёқ-бу ёққа қараб қўйса, у омонатдир”**, дедилар (*Имом Термизий ривояти*). Омонат фақат олди-бердида эмас, балки айтилган сўз ҳам омонат бўлади.

Фазилатлар ичида энг гўзали ҳалолликдир. Расулulloҳ алайҳиссалом охириги ҳаж қилган йилларида: **“Кимда бировнинг омонати бўлса, ўша омонатни ўз эгасига топширсин”**, деганлар. Сўнгра Аллоҳдан паноҳ сўраб бундай дуо қилдилар: **“Ё Рабби! Мен Сендан паноҳ тилайманки, ниҳоятда ташвишга соладиган очликдан ва хиёнат қилишдан бизларни сақлагин”** (*Имом Термизий ривояти*).

Шарофиддин МАМАТҚУЛОВ,
Пастдарғом туманидаги “Соҳиб Охун”
жоме масжиди имом-хатиби

Мундарижа

Яхшиликка чақириш	
Илм ва ҳалол касб – икки дунё саодати	1
Таянч нуқта	
Омонатдорлик – иймон аломати	2
Тафсир	
Холис зикр қилган ғафлатда қолмас	4
Поклик иймондандир	
Таҳоратли юришнинг фазилатлари	5
Имом Термизий таваллудининг 1200 йиллиги	
Алломанинг ҳадисшуносликдаги янги ғоялари	6
Ижобатли дуолар	
3 дақиқада 3600 яхшилик	7
Саҳобалар ҳаёти	
“Ислом ҳовлиси”нинг эгаси	8
Ёмонликдан қайтариш	
Яхшилик билан банд бўлмасангиз...	9
Муносабат	
Рағбат кўрган янада ғайратли бўлар	10
Танишув	
Онамнинг дуолари туфайли...	12
8 декабрь – Конституция куни	
Аллоҳнинг раҳматидан умидворлик	13
Динимизни ўрганамиз	
Эр-хотиннинг икки ота-онаси	14
Улуғлар ўғити	
Барака бўлмаслигининг 20 сабаби	15
Масала	
Сўраган эдингиз...	16
Бугуннинг гапи	
Мутолаа ҳаёт демакдир	18
Тадқиқот	
Араб тили жаҳон тилларининг аслидир	20
Мутолаа	
Бир-бирини поклайдиган икки қўл	22
Оила	
Сабр муҳаббатга элтади	23
Муслмон одоби	
Ҳақиқий бойлик	24
Ислом тамаддуни тарихидан	
Абулвафо Бузжонийнинг мислсиз кашфиётлари	25
Шеърят	
Илму ибодатдан топайлик ҳузур	26
Болалар саҳифаси	
Ёлғончи биздан эмас!	28
Огоҳлик	
Ақида билмаган тез адашади	29
Саодат асрига саёҳат	
Уҳуд ғазоти	30
Саломатлик	
Меъёрида овқатланиш суннатдир	32

Убода ибн Сомит
розияллоҳу анҳудан
ривоят қилинади.
Расулуллоҳ соллаллоҳу
алайҳи ва саллам: **“Ким
мўмин ва мўминалар
ҳаққиға истиғфор
айтса, Аллоҳ унга ҳар
бир мўмин ва мўмина
муқобилида биттадан
ҳасанот ёзиб қўяди”,**
дедилар.

“Саҳиҳул жомеъ”.

Журналда оятлар, ҳадислар бор. Ножоииз жойларга қўйманг!

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَادْكُرْ رَبَّكَ فِي نَفْسِكَ تَضَرُّعًا وَخِيفَةً وَدُونَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ وَلَا تَكُنْ مِنَ الْغَافِلِينَ

“Раббингизни эртаю кеч ичингизда тазарру-ла, кўрқиб, овоз чиқариб гапирмай зикр қилинг ва ғофиллардан бўлманг” (Аъроф сураси, 205-оят).

Имом Абу Мансур МОТУРИДИЙ

Холис зикр қилган ғафлатда

“Раббингизни эртаю кеч ичингизда тазарру-ла, кўрқиб, овоз чиқариб гапирмай зикр қилинг”. Муфассирлар оятда келган “зикр” сўзининг тафсири борасида ихтилоф қилишган. Айримлар уни ҳар қандай зикрга тегишли деб таъвил қилишган бўлса, айримлари ундан Қуръон тиловати ирода қилинганини айтадилар.

Демак, ундан ҳар бир лаҳзани Аллоҳни зикр қилиш билан ўтказиш кўзда тутилган. Банда Аллоҳ таолони берган неъматлари, яхшиликлари билан эслайди. Бу эса У Зотга шукр қилиш ҳисобланади. Ёки банда Аллоҳ таолонинг қудрати ҳақида тафаккур қилади. Бу эса, бандани хокисорликка, тавозели бўлишга ундайди. Банда Аллоҳ таолонинг буйруқларини, қайтариқларини, ваъдаларини ва огоҳлантиришларини эслайди. Бу эса, барча ишларда бандани нуқсонга йўл қўйиши мумкинлигига иқрор бўлишга, охир-оқибатидан хавфни унутмасликка ва Аллоҳнинг ваъдасига рағбат қилишга чорлайди.

Аллоҳ таоло гўё бандаларига бундай хитоб қилмоқда: “Раббингизни эртаю кеч ҳар қандай ҳолатда зикр қилинг. Бу Унинг неъматларини, эҳсонини шукри ёки амри, қайтариғида нуқсонга йўл қўйганингизнинг иқрорингиз бўлади. Ёхуд бу огоҳлантиришидан кўрқиб, ваъдасига рағбат қилиш бўлади”. Яъни, Раббингизни махфий тарзда тазарруъ билан, кўрққан ҳолда зикр қилинг.

Оятдаги “ал-ғудуву вал асол” ибораси “эрта тонгда, кечки пайтда, сўзларидан киноя бўлса, унда бу оятдаги “зикр” сўзи

тиловат маъносидадир. Бу талқинга кўра, бу ояти карима қуйидаги оятларга ҳам боғлиқ бўлади:

«“...Бу – иймон келтирувчи қавм учун Раббингиздан “кўз очувчи”лар, ҳидоят ва раҳматдир”, деб айтинг» (Аъроф сураси, 203-оят).

“Қачон Қуръон тиловат қилинса, унга қулоқ солинлар ва жим турунлар, шояд, раҳм қилинсангиз” (Аъроф сураси, 204-оят). Яна бошқа ояти каримада бундай дейилган:

“Намозингизни жуда баланд овоз ила ўқиманг, уни жуда махфий ҳам ўқиманг, буларнинг орасида бир йўл тутинг” (Исро сураси, 110-оят). Бу оятнинг тафсири: “Баъзи намозларингизда овозингизни баланд қилманг, баъзиларида махфий қилманг”, деган маънода бўлади. Ёки оят “Овозингизни ўта баланд ҳам кўтарманг ва ўта махфий ҳам қилиб юборманг. Аммо иккисининг ўртасида бўлсин” маъносида бўлиши мумкин.

Ёхуд оятнинг маъноси қуйидагича бўлиши мумкин: “Қироатнинг жаҳрий ёки махфийлиги сизни машғул қилиб қўймасин. Балки борича ўқинг”. Аллоҳ таолонинг қуйидаги сўзини айти шу маънода тушунамиз: **“Раббингизни эртаю кеч ичингизда тазарру-ла, кўрқиб, овоз чиқариб гапирмай зикр қилинг ва ғофиллардан бўлманг”**.

Айримлар ушбу оятдаги **“хийфатан”** сўзини “хифатан” тарзида тиловат қилган. У ҳолда бу сўз (ихфо) “махфий” ўзагидан бўлади. Лекин маълум қироатда бу сўз **“хийфатан”** “хавф” маъносидадир.

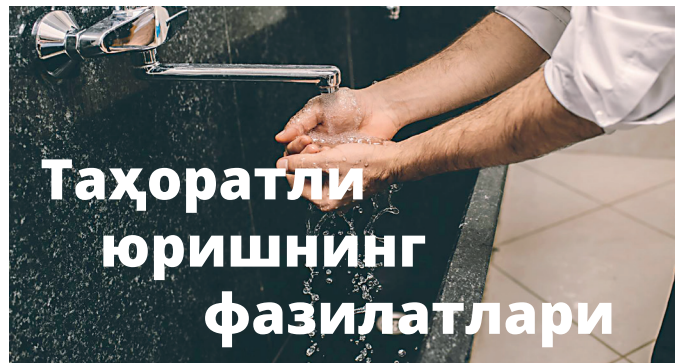
Имом Мужоҳид айтади: “Аллоҳ таоло сизга имомнинг ортида қироатига қулоқ солиб, тазарру ва хавфда бўлган ҳолингизда зикр қилишга рухсат берди”. Оятнинг арабчасидаги **“вал асол”** сўзи “кеч” деган маънони англатади. Абу Авсажа айтади: «У сўз “кечалар” маъносини англатади. Бирлиги (усулун) ёки (асийлун) бўлади».

“Ғофиллардан бўлманг”. Маълумки, Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам бирор лаҳза ҳам ғофиллардан бўлмаганлар. Бироқ бу ояти карима уммати Муҳаммадияга тегишлидир. Қуйидаги ояти карималарнинг маъноси ҳам ана шундай тушунилади: **“Ва ҳаргиз мушриклардан бўлманг”** (*Анъом сураси, 14-оят*);

“Бас, ҳаргиз шак қилувчилардан бўлманг” (*Юнус сураси, 94-оят*).

Аллоҳ таоло мазкур ояти карималар орқали уммати Муҳаммадияни мушрик ва шак қилувчи бўлишдан қайтармоқда. Айтиб ўтганимиздек, мазкур қайтариқлар Пайғамбаримиз алайҳиссаломга эмас, балки умматларига тегишлидир.

“Таъвилотул Қуръон” асаридан
Абдулатиф АЛЛОҚУЛОВ
таржимаси

Доимо таҳоратли юрган кишига Аллоҳ таоло қуйидагиларни эҳсон қилади:

- 1) фаришталар унинг ёнидан кетишмайди;
- 2) давомли савоб ёзадилар;
- 3) бутун аъзолари тасбеҳ айтади;
- 4) ухлаганида фаришталар инсон ва жинларнинг зараридан ҳимоя қилади;
- 5) жон бериши осонлашади;
- 6) таҳоратли киши Аллоҳ таолонинг афв ва мағфиратида бўлади;
- 7) ифтиҳо такбирига кеч қолмайди.

Аллоҳ таоло ҳазрати Мусо алайҳиссаломни бундай огоҳлантирди: **“Эй Мусо, сенга бир мусибат келганида таҳоратсиз бўлсанг, ўзингдан кўр!”** (*“Ширъатул ислам”*).

“Авлиёи киром ҳамма вақт таҳоратли бўла олиш учун кам еб, кам ичардилар”.

“Анворул қудсия” китобидан

Олти ўғит

Иброҳим ибн Адҳам раҳимаҳуллоҳ ўзига насиҳат қилишини сўраган бир кишига деди: «Шу олти ўғитни унутмасанг, ҳеч қачон зарар кўрмайсан ва саодатга эришасан:

1. Гуноҳ қилиш истаги уйғонганида Аллоҳ таолонинг ризқини ема.
2. Гуноҳ қилмоқчи бўлганида У Зотнинг мулкидан чиқиб кет.
3. Гуноҳ қилаётганида шундай бир ер топгинки, Раббим сени кўрмасин.
4. Ўлим фариштаси келганида унга: “Тавба қилиб олишим учун менга муҳлат бер”, дегин.
5. Қабрда сўроқ қилгани фаришта келганида уларни ўзингдан узоқлаштир.
6. Қиёматда: “Гуноҳқорни дўзахга ташланг” деб фармон берилганида, қўлингдан келса, борма».

Жумабой ПАНЖИЕВ тайёрлади.

Алломанинг ҳадисшуносликдаги янги ғоялари

Мовароуннаҳр илмий мактаблари Ислом дунёсида ўзининг муносиб ўрнини эгаллаган. Ҳадис мактаби ҳам шулар жумласидан бўлиб, Имом Термизийнинг бу соҳага қўшган ҳиссаси таҳсинга сазовор.

Имом Термизийнинг “ал-Жомеъ ал-кабир” ёки “Сунан” номли асари Ислом олами етуқлик борасида тан олинган 6 ишончли ҳадис тўпламининг бири саналади. Бу асарда 4 мингга яқин ҳадис жамланган.

Имом Термизий “ал-Жомеъ ал-кабир” асари орқали айрим ҳолларда шариатда заиф ҳадисларга амал қилиш асосларини кўрсатиб берди. Илк бор ҳадисларни “саҳиҳ-ҳасан-заиф”га ажратиб таҳлил қилди. Бунгача ҳадислар китобларга ёзилар, аммо бевожита таҳлил этилмасди. Ўз асарини ҳам “ал-Жомеъ ул-мухтасар минос-сунан ʼан Расулиллаҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ва маърифатус-саҳиҳ вал-маълул ва маа алайҳи амал” (Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам суннатлари, саҳиҳ ва иллатлар маърифати ва унга амал қилинувчи ривоятлар борасида мухтасар тўплам) деб номлади. Зеро, заиф ҳадислар амалий жиҳатдан ўз асосига эга бўлиши (бу ҳолатда заифлик ушбу ривоятга баъзи ровийлар томонидан кейинчалик етган бўлади) ёки ривоят йўллари кўпайиши ва бошқа ҳадис маънолари билан қувватланиши натижасида ҳасан даражасига ҳам етиши ва ҳужжат-далил сифатида ишлатилиши мумкинлигини исботлади. Шу жиҳатлардан олганда бу асар нафақат ривоят, балки дирият (англаш, тадқиқ) асари сифатида ҳам баҳолаб келинмоқда.

“Ал-Жомеъ ал-кабир” асарида Ислом дунёсидаги фикҳий мазҳабларни ўзаро солиштирган Имом Термизий “фикҳ

ал-муқорин” (қиёсий фикҳ-ҳуқуқшунослик) йўналишининг асосчиси сифатида ҳам эътироф этилади. Зеро, алломанинг ўзи таъкидлаганидек, бу асарда у зот фақат қайсидир фақих ва фикҳий мазҳабда амал қилинган ҳадисларни тўплаган. Бу эса асарнинг қийматини оширади. Зеро, у орқали баъзи йўқолиб кетган мазҳаблар тарихини ҳам би-лиш имкони бор.

Имом Термизийнинг “аш-Шамоил ан-Набавийя ва хасоис ал-мустафавийя” (Пайғамбарлик сийратлари ва танланган шахс хусусиятлари) китоби бизгача етиб келган ўз мавзусидаги энг қадимги ва энг яхши асар.

400 дан зиёд ҳадисни ўзи ичига олган ушбу асар бугунги кунгача ҳам Пайғамбар алайҳиссаломнинг шамоилларини: ички ва ташқи хусусиятларини муҳаддислар услубида алоҳида китобга жамлаган энг яхши асар саналади. Ҳатто Абдурауф Муновий (952-1031/1545-1622) ушбу асарни “Ғарбу Шарққа қанот ёзиб учган илоҳий ҳадя” деб таърифлаган.

Имом Термизийнинг бошқа асарлари ҳам ҳадисшунослик илми ва унинг ривожига учун беқиёс хизмат қилган.

Олим Ислом тарихида илк бор ҳадис илми қоидаларини ёзма тарзда ўзида жамлаган “Китоб ал-илал” асарини битди. Тарихда Ибн Мулаққин, замонамизда Нуриддин Итрлар бунини эътироф этишган. Ҳажман кичик ушбу асар ҳадис қоидаларини имкон қадар оддий, шу билан бирга, чуқур илмий асосда шарҳлаган. Кейинчалик унга Ибн Ражаб Ҳанбалий кенг шарҳ берган бўлса, у замонамиз олимларидан бўлган Нуриддин Итр изоҳлари билан бирга 1000 бетга яқин китоб ҳолига келди. Умуман, илал мавзусида асар битиш мушкул бўлиб, у муҳаддисларнинг ҳам улуғларига насиб этган. Чунки бунда ҳадис илмининг барча жиҳатларидан чуқур хабардорлик талаб этилади. Ҳадис илмлари тури эса, ўттиздан ошади. Имом Термизийнинг шу ва “Илалул кабир” асари эса, бу соҳага қўшилган муносиб ҳиссадир. Жумладан, “Китоб ал-илал”да ҳадисни баҳолашда “саҳиҳ”дан кейин турувчи “ҳасан” тушунчасига илк бор ёзма таъриф берилган. Ушбу рисола Имом Термизий халқаро илмий-тадқиқот марказида ўзбек тилига ўгирилган.

Алломаннинг “ал-Илал ал-кабир” (Ҳадис илмининг нозик жиҳатларига тегишли катта китоб). Асар нашрларининг бирида 716 ривоят рақамланган. “Тасмийяту асҳаби Расулиллаҳи соллаллоҳу алайҳи ва саллам (Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам саҳобаларининг номланиши)”. Бу асарлар Имом Термизий халқаро илмий-тадқиқот марказида ўзбек тилига ўгирилган.

Имом Термизийнинг “ал-Мавқуф”, “аз-Зухд”, “ат-Тарих”, “ал-Асмо вал-куна”, “Рисолату фил-хилоф вал-жадал”, “ат-Тафсир” асарлари бизгача етиб келмаган.

Жўрабек ЧЎТМАТОВ,
Имом Термизий халқаро
илмий-тадқиқот маркази
катта илмий ходими

3 дақиқада 3600 яхшилик

Қуйидаги калимани бир марта ўқисангиз, амал дафтарингизга дунёдаги барча мўмин ва мўминалар адади миқдорича савоб ёзилади.

اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُؤْمِنِيْنَ وَالْمُؤْمِنَاتِ

“Аллоҳуммағфир лил муъминийна вал муминат”.

Маъноси: “Аллоҳим, мўминлар ва мўминаларнинг гуноҳларини мағфират қилгин”.

Далили

Убода ибн Собит розияллоҳу анҳу айтади: «Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг бундай деганларини эшитдим: **“Ким мўмин ва мўминалар учун истиғфор айтса, Аллоҳ унга мўмин ва мўминалар саноғича савоб ёзади”** (Имом Табароний ривояти).

* * *

Ҳар куни одатланиб икки ракат зуҳро намазини ўқинг. Бунинг учун ўртача 3 дақиқа вақтингизни сарфлайсиз. Аммо бу ишингиз учун сизга 3600 та яхшилик ёзилади. Яхшиликка эса ўн мислича савоб берилади.

Далили

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтдилар: **“Инсон ҳар бир бўғини учун ҳар куни бир садақа бериши лозим. Ҳар бир тасбеҳ садақадир, ҳар бир ҳамд садақадир, ҳар бир таҳлил садақадир, ҳар бир такбир садақадир, яхшиликка буюриш ҳам садақадир, ёмонликдан қайтариш ҳам садақадир. Шуларнинг барчаси ўрнига чошгоҳ вақтида ўқилган икки ракат намоз кифоя қилади”** (Имом Муслим ривояти).

Бошқа бир ривоятга кўра, Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам дедилар: **“Инсонда уч юз олтмиш бўғин бор. Булардан ҳар бир бўғин учун садақа қилиш лозим”**. Саҳобалар сўрадилар: “Ким ҳам бунини бажара оларди, эй Аллоҳнинг Расули?”. У зот жавоб бердилар: **“Йўлдаги (зарар берувчи) нарсани олиб қўйиш ҳам садақадир. Агар буларга қодир бўлмасанг, икки ракат зуҳро намази ўқишинг кифоя қилади”** (Имом Абу Довуд ривояти).

“Саноқли дақиқаларда тоғдек савоблар” китобидан

“Ислом ҳовлиси”нинг эгаси

Исломнинг илк даврида саҳоба Арқам ибн Абу Арқамнинг ҳовлиси Каъбаи мушаррафанинг ғарбий қисмида Сафо ва Марва тепалиги этагида жойлашган. Бу ҳовли Ислом даъвати учун ишончли ва хавфсиз саналиб, даъватни махфий тарзда олиб боришга қулай бўлган.

Эндигина динни таниган мусулмонларни мушриклар таъқиб этмаслиги учун Арқам ибн Арқамнинг ҳовлиси танланган эди. У зиёратчи ҳожилар тавоф қиладиган гавжум жой ҳисобланган.

Қурайш қабиласининг махзум уруғидан бўлган бу саҳоба пешқадам саҳобалар қаторида Ислом даъватига лаббай деб жавоб берган. Уни еттинчи ёки ўн кишидан кейин иймонга келган, деган маълумотлар бор.

Мусулмонлар адади қирқ кишига етгач, бу ҳовлидан кўчага чиқиб такбир айтдилар ва одамлар кўз олдида Байтуллоҳни тавоф қилдилар. Шунинг учун Арқам ҳовлиси “Ислом ҳовлиси” деб аталадиган бўлди. Бу ҳовлида мусулмонлар илк марта жамот намозини ўқиганлар. Пайғамбаримиз бу жойда саҳобаларга кетма-кет нозил бўлаётган Қуръони карим оятларини, диний ҳукмларни таълим берар ва олдига келган кишиларни Исломга даъват этардилар.

Шунинг учун бу ҳовли даъват учун таниқли жойга айланди.

Арқам Мадинаи мунавварага илк муҳожирлар қаторида ҳижрат қилди. Мадинага етиб борганида Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Арқамни Зайд ибн Саҳл розияллоҳу анҳу билан қиёматли биродар қилиб қўйдилар. Унинг тирикчилиги учун Мадинаи мунавварада Бани Зурайкдаги бир миқдор ерни ажратиб бердилар. Арқам розияллоҳу анҳу Набий алайҳиссалом билан Бадр, Ухуд, Хандақ ва бошқа жангларда қатнашди. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам унга қилич ҳадя қилганлари ҳақида маълумотлар бор.

Набий алайҳиссалом Арқам ибн Абу Арқамни закот йиғиш вазифасига тайинлаганлар. У бундай масъулиятли юмушни Абу Рофеъ билан бекаму кўст адо этган.

Арқам Байтул Мақдисга бормоқчи бўлиб тайёргарлик кўргач, Расули акрамнинг олдларига хайрлашмоқчи бўлиб борганида у зот: **“Сени у ерга боришга нима мажбур қилди? Ҳожагингми ёки тижорат?”** деб сўрадилар. У: “Ё Расулуллоҳ, ота-онам сизга фидо бўлсин, мен Байтул Мақдисда намоз ўқиб келмоқчиман”, деди. Расулуллоҳ алайҳиссалом: **“Менинг бу масжидимда (ўқилган) намоз ундан бошқасида ўқилган минг ракат намоздан хайрлироқдир. Масжидул Ҳарамда (ўқилган намоз) бундан мустасно”,** дедилар (Имом Бухорий ривояти).

Арқам ибн Абу Арқам Набий алай-хиссаломдан бир қанча ҳадисларни ривоят қилган. Арқамнинг Абдуллоҳ ва Усмон деган икки ўғли ва Марям, Сафийя ва Умайя деган қизлари бўлган. Арқам ибн Абу Арқам вафоти яқинлашгач: “Жанозамни Саъд ибн Абу Ваққос ўқисин”, деб васият қилди. У эса бу вақтда Мадина ташқарисидаги уйида эди.

Арқам ибн Абу Арқам дунёдан ўтаётиб бу ҳовлисини ўғли ва яқинларига ҳадя қилди. Улар Абу Жаъфар Мансур халифалиги замони-гача бу ерда истиқомат қилишди. Халифа Мансур ҳаж зиёратига борганида Сафо ва Марва ўртасида саъй қилаётиб, Арқамнинг наби-расига тегишли бўлган туялар бу уйнинг орқасида турганини кўради. Сўнгра у бу уйни ўн етти минг динорга сотиб олади ва Арқамнинг меросхўрларидан кимнинг ҳақи бўлса, барчасини рози қилади. Халифа вафотидан кейин бу уй халифа Маҳдийга ўтиб, уни хотини Ҳайзуронга эҳсон қилади. Вақт ўтиб бу ҳовли масжидга айлантиради.

Арқам ўлимини эшитган халифа Муовиянинг Мадинадаги волийси Маврон ибн Ҳикам тезда етиб келди. Васиятни билгач, Марвон ибн Ҳикам: “Расулуллоҳнинг саҳобаси ўзининг жанозасини олисдаги кишига васият қилганмиди?” деди. Абдуллоҳ ибн Арқам жанозани отаси васият қилган одам ўқишини хоҳлади. Орадан бироз вақт ўтгач, Арқамнинг васиятига кўра жанозасини биродари Саъд ибн Абу Ваққос розияллоҳу анҳу ўқиди.

Усмон ибн Арқам отам ҳижрий 53 йили 85 ёшида вафот этган, деган эди.

Обидхон домла ИКРОМОВ,
Наманган вилояти
бош имом-хатиби ўринбосари

(Б. Эралиев уюштирди.)

Яхшилик билан банд бўлмасангиз...

Халқимизда “Бекорчидан Худо безор” деган нақл бор. Ислом дини ҳаёт тарзига айланиб улгурган элимиз вақтни зое кетказишдан, бекорчиликдан доимо сақланган.

Бу борада Имом Шофеъий раҳимахуллоҳнинг ҳикматли гапи бор: “Агар ҳақ билан машғул бўлмасанг, ботил сени банд қилиб қўяди”.

Афсуски, кейинги пайтларда айрим ёшларнинг вақтини бемаъни гуноҳ ишлар билан ўтказётганлари кўплаб оғир гуноҳларга, жиноятларга, жамиятда муаммолар илдиз отишига сабаб бўлмоқда.

Аксар кашандалардан чекишни қачон бошлаганини сўрасангиз, ўсмирликдаги беҳуда юриш, вақтини фақат кўнгилхушлик билан ўтказиш оқибатида ўрганиб қолганини таъкидлайди. Ёхуд компьютердаги турли маънисиз ўйинлар домига шўнғиб, охири қиморга боғланиб қолаётган ёшларнинг барчаси бекорчиликнинг қурбонига айланмоқда. Бугун баъзи йигитларнинг дангаса, илмга иштиёқсиз, масъулиятсиз бўлиб қолаётганининг асл сабаби уларнинг бирор муҳим иш билан банд эмаслигидадир.

Уламоларимизнинг ажойиб насиҳати бор: “Болангизни тарбияламайсизми? Улар сиздан ўртак олади. Шу сабабли аввало ўзингизни тарбияланг!”

Бугун болаларимиз бекорчи бўлиб, фойдасиз нарсаларга ўзини ураётган бўлса, балки буни ҳам улар биздан “ўрганишаётгандир”?! Чунки кун бўйи телевизор қаршисида, телефонда бекорчи нарсаларга вақт сарфлаётган отанинг: “Булар бемаъни нарсалар, вақтингни қадрига ет!” деган насиҳати ўғлига таъсир қилмайди! Ёхуд уззукун сериални сериалга улаётган, телефонда, телеграмда дунёнинг у бурчагидан кириб, бунисидан чиқаётган онанинг озодалик, аёллик масъулияти ҳақидаги гапларини қизи охиригача эшитмайди ҳам.

Айтмоқчи бўлганимиз, агар болангиз бекорчиликдан узоқ бўлиб, ҳаётини мазмунли, охи-ратда саодатга эриштирадиган тарзда яшашини истасангиз, аввало, шунга ўзингиз амал қилинг. Унутмайлик, олманинг тагига олма тушади!

Нигора МИРЗАЕВА

Мустақиллигимизнинг 33 йиллик байрами муносабати билан Президентимиз фармонларига мувофиқ турли соҳа вакиллари қатори уч нафар имом-хатиб “Имом Бухорий” ордени билан мукофотлангани диний соҳа вакиллари учун катта воқеа бўлди.

Рағбат кўрган янада ғайратли бўлар

Алишер НАИМОВ,

Фарғона вилояти бош имом-хатиби ўринбосари, Қувасой шаҳар бош имом-хатиби:

– Муҳтарам Юртбошимиз диний соҳа ходимларини ҳам эъзозлаб, эҳтиром кўрсатиб, уларнинг камтарона меҳнатларини муносиб рағбатлантириб, давлат мукофотига лойиқ кўрганлари бизни чексиз қувонтирди. Тақдирланганлар орасида камина ҳам борлиги менга алоҳида масъулият юклайди.

Давлатимиз Раҳбари миллий кадриятларимизга, халқимиз маънавиятини юксалтиришга ёшлар ўртасида китобсеварликни кенг тарғиб этиш, уларни мутолаа маданиятига ўргатиш, китобхонларни рағбатлантиришга алоҳида эътибор қаратяпти.

Улуғ аллома Шайх Нажмиддин Кубро: “Китоб – саҳрода дўст, ҳаёт йўлларида таянч, ёлғизлик дамларида йўлдош, бахтиёр дақиқаларда раҳбар, қайғули дамларда мададкор, одамлар орасида зебу зийнат, душманларга қарши курашда қуролдир”, деб бежиз айтмаган.

Аллоҳ таоло Қуръони каримда Пайғамбаримиз Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламга фақат бир нарсанигина зиёда

бўлишини сўраш таълимини берган: **“Эй Раббим! Менга илми зиёда эт!”** (Тоҳа сураси, 114-оят).

Ҳар куни уч маҳал овқатланишга қандай эҳтиёж сезсак, худди шундай ақлимизни ҳам ҳар куни “озиклантиришимиз керак”. Зотан, мутолаа инсонга гўзаллик, дид, яхши хулқ, хушмуомалалик, сўзамолликни баҳшида этади. Ўқувчининг дунёқарашини кенгайтириб, ширинзабон қилишга ёрдам беради.

Китоб – хазина. Маънавий оламимизни бу хазина инжулари билан безаш ўз қўлимизда. Мутолаага ҳамроҳ инсонни эса, қўлида машъала кўтарган шахсдек тасаввур қилиш мумкин. У нафақат ўзининг, балки яқинларининг ҳам йўлини ёритади.

Раҳматулло УСМОНОВ,

Ўзбекистон мусулмонлари идорасининг Қашқадарё вилоятидаги вакили, вилоят бош имом-хатиби:

– “Имом Бухорий” ордени билан тақдирланганимдан қувончим чексиз. Президентимиз ташаббуси билан таъсис этилган орденга биринчилардан бўлиб лойиқ кўрилганимдан, юксак мукофотни давлат Раҳбарининг қўлидан олганимдан бошим кўкка етди.

Албатта, эндиликда шу мукофотга муносиб бўлиб, ёшларимизни буюк аждодларимиз қолдириб кетган бой илмий мерос асосида тарбиялашга ҳаракат қила-

миз. Хусусан, Насаф диёридан етишиб чиқиб, Ватанимизга, элимизга катта хизмат қилиб ўтган Абу Муин Насафий ва у киши таълиф этган “Табсиратул адилла”

асари ақидага оид муҳим манба бўлиб, ёшларни турли бузғунчи оқимлар таъсиридан асрашда қўл келмоқда.

Бугунги дунё миқёсида ўзаро фикрлар ва ғоялар кураши давом этаётган, Ислом динини ниқоб қилиб олиб ўзларининг бузуқ ақидалари билан ёшларимиз онгини заҳарлашга уринаётган бир даврда мазкур асарни навқирон авлодларига ўргатиш ҳар жиҳатдан мақбул ечимдир. Зотан, “Табсиратул адилла” мотуридия таълимотига зид бўлган оқимларга қарши муҳим раддиядир.

Агар фарзандларимизга “Табсиратул адилла” асари мазмун-моҳиятини ўргатсак, уларни ҳеч бир ташқи ёвуз кучлар енга олмайди, сохта салафийлар ўз ортларидан эргаштира олмайди.

“Тунлари шам ёруғида китоб ўқидим. Шам тугагач, ой ёруғида мутулаа қилиб тонг оттирдим”.

Абу Наср ФОРОБИЙ

Жобир ЭЛОВ,

Ўзбекистон мусулмонлари идорасининг Бухоро вилоятидаги вакили, Бухоро вилояти бош имом-хатиби, “Мир Араб” олий мадрасаси ректори:

– Юксак мукофотни шахсан давлатимиз Раҳбарининг ўзидан қабул қилиб олиш менга катта шараф бўлиш билан бирга, масъулият ҳам юклади.

Мамлакатимизда барча соҳаларда инсон қадри ва унинг шаънини юксалтириш борасида олиб борилаётган изчил ислохотларнинг самаралари барчамизни шодлантирмоқда. Айниқса, сўнгги йилларда маърифатпарвар боболаримизнинг ҳаёт йўллари, улар қолдириб кетган асарлар кенг ўрганилаётгани таҳсинга сазовор.

Жадидчи боболаримиз Туркистон аҳолисининг маърифатини юксалтириш, халқнинг дунёқарашида маданий-маърифий ўзгаришлар яшашнинг муҳим омили сифатида мактаб ислохотини биринчи зарурият деб белгилаб олган эди. Миллий тараққиёт муаммосини инсон тарбияси билан узвий боғлиқликда талқин қилган Холид Саййид “Тарбият илму аъзамдур” мақоласида миллат равнақи, юрт тақдири комил инсонлар қўлидадир, тараққий одамларни тарбияламоқ, илм-ҳунарغا

ўргатмоқ орқалигина пайдо бўлади, деган мазмунга урғу беради.

Тарбиянинг қудрати ҳақида у ёзади: “Ерда бир қобилият, яъни кўкартирмоқ қобилияти бордур. Лекин бу қобилият, агар ер яхши тарбия қилинмаса, майдонга чиқмас ёки чиқса ҳам, мақсадга мувофиқ чиқмас. Ҳайдалмаган, чопилмаган бир ерга экин экилса кўкармас, гиёҳ кўкарса ҳам, самара бермас”.

Муҳаммад Саид инсоннинг “Комил бўлмоғи учун етти нарсаси, яъни илм, номус, виждон, саъй-ҳаракат, ғайрат, тарбият ва таълим лозимлиги”, буларни шакллантиришда ота-она ҳамда муаллим бирдек масъул экани ҳақида фикр билдиради.

Боболаримизнинг мазкур фикрлари бугунги ахборот хуружлари шиддатли тус олаётган даврда янада долзарблик касб этмоқда. Келажак авлодни ватанпарвар қилиб тарбиялаш, халқимизнинг маданий-маърифий, диний-ахлоқий дунёқарашини бойитишда олган мукофот менга қанот бағишлайди, иншоаллоҳ.

Т. НИЗОМ тайёрлади.

Онамнинг дуолари туфайли...

– Бу соҳани танлашингизга нималар ва кимлар туртки берган?

– Аллоҳ таолога минг шукр, волидамнинг саъй-ҳаракатлари, дуолари туфайли шу касбнинг этагидан тутдим. Отажоним доим: “Болам, илм ўрганинг! Олим бўлинг, биз учун энг катта мукофотингиз шу”, дер эди. “Шу болам Қуръон аҳли бўлиб, Аллоҳ таоло бизга қиёмат куни раҳматини ато қилса”, деб кўп айтар эди. Волидам ёзнинг жазирамаларида қўлларида эмизикли синглим билан далада кетмон чопган бўлса ҳам, ортимдан илм олишимни назорат қилгани борар эди.

– Имом-хатиб сўзлари таъсирчан бўлиши учун нима қилиши керак?

– Аввало, амали билан барчага намуна ва касбининг фидойиси бўлиши керак. Жамоатга мавъиза қилиш асносида Аллоҳнинг розилигини қўзлаши лозим.

– Диний манбалардан ташқари қандай мавзулардаги китобларни мутолаа қиласиз?

– Ёшлигимдан адабиётга қизиқаман. Бадий адабиётларни кўп мутолаа қиламан. Абдулла Қодирий, Саъдий Шерозий, Алишер Навоий, Замахшарий, Хўжа Ҳофиз, Сўфи Оллоёр, Сирожиддин Ўший каби улуғларнинг асарлари доимий ҳамроҳим.

– Имомлик касбининг қийинчилиги нимада?

– Ислом бир кўзгу бўлса, имомлар унда акс этган сиймоларга ўхшайди, имомга отилган таъна ва маломатлар, аввал Исломга зарар бериб, сўнг ўзимизга тегади. Набий алайҳиссалом меросхўрларига хос фазилатлар касб этиш ва сақлаб қолиш асосий мақсадимиздир.

Абдукарим Абдуллаев 1961 йили Сурхондарё вилояти Қумқўрғон туманида туғилган. 2020 йилда Имом Бухорий номидаги Тошкент ислом институтини, 2023 йилда Ўзбекистон халқаро ислом академияси магистратура босқичини битирган. 1992–1998 йилларда Қумқўрғон тумани бош имом-хатиби вазифасида ишлаган. 1992 йилдан буён “Хўжа Мирсаид” жоме масжиди имомидир.

Аллоҳнинг раҳматидан умидворлик

Қуръони каримнинг 200 дан ортиқ оятларида араб тилидаги “халқ”, яъни “яраш” маъносидаги ўзакдан ясалган сўзлар келади. Бу эса бизга инсон бўлиб яралиш Аллоҳ таоло берган катта неъмат эканини билдиради. Унга инсоннинг ўзи ҳам, ўзгалар ҳам қасд қилиши мумкин эмас. Бегуноҳ инсонни ўлдирилиш эса Аллоҳ таолонинг ҳузурида кечирилмас катта гуноҳдир.

Қуръони каримда: “Ким бир мўминни қасддан ўлдирса, унинг жазоси жаҳаннамдир. Унда абадий қолур. Унга Аллоҳнинг ғазаби ва лаънати ёғилур. Ва Аллоҳ унга улкан азобни тайёрлагандир”, дея марҳамат қилинади (Нисо сураси, 93-оят).

Инсоннинг яшаш ҳуқуқини давлат қонунлари ҳам ҳимоялайди. Конституция-мизнинг 25-моддасида: “Яшаш ҳуқуқи ҳар бир инсоннинг ажралмас ҳуқуқидир ва у қонун билан муҳофаза қилинади. Инсон ҳаётига суиқасд қилиш энг оғир жиноятдир”, дейилган. Ҳеч кимни атайлаб ҳаётдан маҳрум қилиб бўлмайди. Шунингдек, ўз жонига қасд қилиш ҳам қонунан тақиқланади.

Динимиз таълимотида ўз жонига қасд қилиш қаттиқ қораланади. Қуръони каримда: “Ўзингизни ўзингиз ўлдирманг. Албатта, Аллоҳ сизларга раҳмлидир”, дея марҳамат қилинади (Нисо сураси, 29-оят). Ушбу оятда Аллоҳ таоло ҳаром ишларни содир этиш орқали мўминларни бир-бирларини ўлдиришдан қайтарди.

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтадилар: «Аллоҳ таоло ҳадиси қудсийда: “Бандам ўзини ўзи ўлдириб, Менинг унга берган умримга шукр қилмай шошилди. Шунинг учун унга жаннатни абадий ҳаром қилдим”, дейди» (Имом Бухорий ривояти). Демак, ўз жонига қасд қилган банда жаннатдан абадий маҳрум бўлади.

Аллоҳ таоло бандасига омонат ўлароқ ато қилган жон – тирикликни фақат Ўзи хоҳлаган пайтда қайтариб олади. Токи ажал келгунича банда жонни асраб-авайлаши керак. Жонни банданинг ўзи “олиш”га

ҳаракат қилиши – шошилиш ва Аллоҳ таолонинг тақдирига норозилик сабрсизлик оқибатида келиб чиқади.

Суициднинг олдини олишнинг энг яхши йўли Аллоҳ таолонинг раҳматидан умидворлик, қалб хотиржамлиги ва сабр-тоқатдир. Қуръони каримда бундай марҳамат қилинади: «(Эй Мухаммад!) Ўз жонларига (гуноҳ билан) зулм қилган бандаларимга айтинг: “Аллоҳнинг раҳматидан ноумид бўлмангиз! Албатта, Аллоҳ барча гуноҳларни мағфират қилур. Албатта, Унинг ўзи Мағфиратли ва Раҳмлидир”» (Зумар сураси, 53-оят).

Агар банда Аллоҳ таолонинг неъматларини тафаккур қилса, ўзидан-да ёмон аҳволда бўлган минглаб одамлар борлиги ва уларнинг аксарияти шукр қилиб яшаётганини тушуниб етса, тилига беихтиёр “шукр” келади, камчиликлари учун истиғфор айтади.

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам бундай марҳамат қиладилар: “Ўзингиздан устун кишиларга эмас, ўзингиздан паст одамларга боқинг. Мана шу (иш) Аллоҳнинг неъматларини паст санамаслигингиз учун яхшироқ бўлади” (Имом Муслим ривояти).

Бу ҳадисга амал қилган киши Аллоҳ унга жуда кўп неъматлар берганини мулоҳаза қилади. Шукрли инсон бу дунё қийинчиликларини осон енгади. Мўмин кишининг иши ажойиб, у ҳеч қачон ютқазмайди. Яхшилик келса – шукр қилади, савоб олади. Бошига синов келса – сабр қилади, яна савоб олади. Банда Аллоҳ таолонинг зикридан ва шукридан ғофил қолса, шайтон унинг қалбига васваса қила бошлайди. Қачон зикр қилса, ортга чекинади.

Хулоса шуки, мўмин-мусулмон киши доимо Аллоҳнинг раҳматидан умидвор бўлиб, азобидан қўрқиши керак. Ана шунда унинг иймони саломат, шайтон васвасаларидан омонда бўлади.

Баҳриддин МИРЗОЕВ,
Сариосиё тумани “Эшонқулжон бобо”
жоме масжиди имом-хатиби

Эр-хотиннинг икки ота-онаси

Қуръони каримда: «Сиз одамлар учун чиқарилган энг яхши уммат бўлдингиз. Амри маъруф ва наҳйи мункар қиласиз ҳамда Аллоҳга иймон келтирасиз», дея марҳамат қилинади (*Оли Имрон сураси, 110-оят*). Шу боис ҳар бир мўмин ёру биродарларини, оиласини яхшиликка чақириши, имом-хатиблар эса шариат аҳкомларини мусулмонларга етказиши динимиз талабидир.

Шариатимиздаги нозик масалалардан бири эр-хотин, ота-она, қайнота ва қайнона муносабатларидир.

Киши никоҳдан ўтиб оила қургач, унинг қайнотаси ва қайнонаси ўз ота-онасидек мақомга эга бўлади. Келинда ҳам худди шундай. Шу боис улар қайнота ва қайнонасини ота-онаси каби ҳурматлаши лозим. Ўз ўрнида, қайнота-қайноналар ҳам келин-куёвларига ўз фарзандларидек муносабатда бўлиши керак. Аммо бугун бу масалага баъзи ёши улуғлар ҳам, ёш келин-куёвлар ҳам жиддий ёндашмагани боис оилаларда турли кўнгилсизликлар келиб чиқмоқда.

Айрим қайноналар келинига зуғум ўтказиб, ҳар ишидан камчилик топиб, буларни қўни-қўшниларга бўрттириб айтиб юради. Ўзи эса қудаларидан нолиб, қизига азият етказаётганидан шикоят қилади. Келинига кун бермаётганини ўйлаб ҳам кўрмайди. Бирор кишига заррача озор бериш динимиз қайтарган амаллардан экани ҳаёлига келмайди. Баъзи келинлар қайнота-қайноналарининг хизматини қилиш, дуоларини олиш ўрнига уларни беҳурмат қилади.

Бугун оилавий можароларнинг аксарига айнан қайнона-келин ўртасидаги тушунмовчиликлар сабаб бўляпти. Айрим қайноналар келинларга жуда кўп юклама юкляпти. Буни ёши улуғларимиз тўғри қабул қилиши керак. Лекин уларга хизмати қилиш келиннинг бурчи ҳисобланади. Бунинг учун кўплаб ажру савобларга эга бўлади. Қайнота-қайноналар ҳам буни тушуниб, келиннинг қадрига етиши керак. Ўз ўрнида, келинлар ҳам эри ота-онасининг хизматига буюрса, итоат этиб, уларнинг

кўнглини кўтариб, жуфтининг розилигини олади, ҳам кексаларнинг дуоларига эришади.

Бугун баъзи қайноталар келинларига шариатга зид ишларни буюряпти. Бунинг ортидан турли нохушликлар келиб чиқяпти. Бу масалада имомларга, диний соҳа ходимларига мурожаат ортиб бораётир. Қайд этиш жоиз, қайнота-келин муносабатлари – жуда нозик масала. Буни ҳар бир киши яхши билмоғи керак. Ёшлар никоҳ масаласини ўргангани каби, ёши улуғларимиз қайнота-келин муносабатларига оид ҳукмларни ўзларига яқин бўлган масжид имом-хатибларидан батафсил сўраб билишлари лозим.

Келин қайнотага маҳрам ҳисоблансада, бунинг ўз чегараси бор. Бугун баъзи қайноталар “ўз уйимда юрибман” деб, келинлари ёнида калта иштон (шортик) ёки майкада юраверади. Ёки келинига мутлақо ношаърий ишларни буюриб, унинг олдида сўкинади. Бу ҳолатлардан ниҳоятда эҳтиёт бўлиш лозим. Чунки қайнота келинини ёки келини қайнотасини қасддан ёки хато

қилиб, тўсиқ билан (баданнинг ҳароратини сезадиган даражада) бўлсин ёки тўсиқсиз, шаҳват билан ушласа, ўғлига келини ҳаром бўлиб қолади. Яъни талоқ тушиш хавфи бор. Бу ўринларда ёмонликка олиб борувчи эшик очилиши ва шайтон фитна қўзғаши мумкин. Шунингдек, келинларнинг қайноталари билан қўл бериб кўришишлари жоиз эмас. Шу боис қайноталарнинг шахсий юмуш ва хизматларини қайноналарнинг ўзлари қилгани маъқул.

Аллоҳ таоло Нисо сурасининг 23-оятида никоҳи ҳаром бўлган 13 тоифа аёлларни санаб ўтган. Шулар ичида мавзумизга тегишли икки тоифа бор. Улар: “(Сизларга (никоҳи) **ҳаром қилинган** (аёл)лар – бу), ... **қайноналарингиз, ...ўз пушти камарингиздан бўлган ўғилларингизнинг хотинлари...**” дир. Демак, қайнота келинга ўз отасидек абадий маҳрам, қайнона куёвга ўз онасидек абадий маҳрам саналади.

Келинга зулм қилиб, охир-оқибат ажралиб кетишга сабаб бўлаёт қайнота ва қайноналар билсинларки, қиёмат кунида қилган зулмлари ўзларининг бошларига зулмат бўлиб қайтади. Бу тоифадаги кишиларга нисбатан Ойша онамиздан ривоят қилинган ҳадисда Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтадилар: **“Қиёмат кунида Аллоҳ таолонинг наздида энг ёмон даражадаги инсон одамлар унинг ёмонлигидан сақланиш учун ташлаб кетилган кимсадир”**, деганлар (Имом Бухорий ривояти).

Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам: **«Мусулмон – мусулмонлар унинг тилидан ва қўлидан саломат бўлган одамдир. Муҳожир – Аллоҳ қайтарган нарсадан узоқда (ҳижратда) бўлган одамдир»**, дедилар (Имом Абу Довуд ривояти).

Бир сўз билан айтганда, қайнота-қайноналар келин-куёвларига мураббий ҳисобланади. Уларнинг хатоларини кечириб, тўғри йўл кўрсатиб, ҳаққига дуода бўлишлари ўзлари учун ҳам, улар учун ҳам манфаатлидир.

Жаъфархон СЎФИЕВ,

Тўрақўрғон тумани «Исҳоқхон тўра»
жоме масжиди имом-хатиби

Барака бўлмаслигининг 20 САБАБИ

- 1» Ота-она ҳақларига дуо қилмаслик.
- 2» Ота-онани норози қилиш, оқ бўлиш.
- 3» Улуғлар (ота-она, устоз, раҳбар, ёши катталарга беҳурматлик)ни ҳурматини жойига қўймаслик.
- 4» Яқинларга яхши муносабатда бўлмаслик.
- 5» Қўни-қўшниларга озор бериш.
- 6» Ўтганларнинг ҳақларига дуо қилмаслик.
- 7» Ношукрлик.
- 8» Инсонларга озор бериш.
- 9» Олим-уламоларни хўрлаш, масҳаралаш.
- 10» Неъматларни увол-исроф қилиш.
- 11» Ахлоқсизлик.
- 12» Илмсизлик.
- 13» Тозаликка безътибор бўлиш.
- 14» Оилада кўп жанжаллашиш.
- 15» Қарз олиб, узрсиз тўламай юриш.
- 16» Беҳаёлик.
- 17» Бесабрлик.
- 18» Дангасалик.
- 19» Ҳайвон, парранда, ҳашарот ва наботот оламига зулм қилиш.
- 20» Ёлғон гапириш.

Иброҳимжон домла ИНОМОВ
тайёрлади.

Ассалому алайкум ва
раҳматуллоҳи ва
баракотуҳ.

СЎРАГАН

ЭДИНГИЗ...

САВОЛ: Қуръон тиловати охирида “Субҳана Роббика Роббил ғиззати...” ояти ўқилади. Бунинг асоси борми?

ЖАВОБ: Сиз айтган оятлар Соффат сурасининг охирги уч оятидир. Уламоларимиз уни бу ҳадиси шарифга асосан ҳар бир хайрли ишдан, хоссатан, тиловатдан сўнг ўқишни тавсия қилганлар.

Шаъбийдан ривоят қилинади: «Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: “Амали тўлиқ ўлчов ила ўлчаниши кимни хурсанд қилса, мажлиснинг охирида туришдан аввал: “Субҳана Роббика Роббил ғиззати ғамма йасифун, ва саламун ғалал мурсалийн, валҳамду лиллаҳи Роббил ғаламийн”ни ўқисин”, деганлар» (Имом Ибн Абу Ҳотим ривояти).

САВОЛ: Мен хонақоҳга кириб азон айтгандим. Овоз кучайтиргич электрга уланмаган экан. Азонни ҳеч ким эшитмабди. Овоз кучайтиргични электрга улаб, қайта азон айтдим. Хато қилганим йўқми?

ЖАВОБ: Хато қилмагансиз. Аллома Ибн Нужайм бундай деган: “Азонни такрор айтиш шариатда жорий бўлган. Чунки азон жамоатда бўлмаганларга (намоз вақти кирганини) билдиришдир. Аммо иқомат қайта айтилмайди. Уни такрор айтиш шариатда жорий бўлмаган” (“Баҳрур роиқ”).

САВОЛ: Бир киши бомдод намозининг вақти чиқишига оз қол-

ганда уйғонса, таҳорат қилса намозга улгурмаса, таяммум қилиб намозни адо этгач, жунуб бўлгани аёнлашса, намози қабул бўладими?

ЖАВОБ: Бомдод намози, жумладан, беш вақт намоз ва жума намозининг вақти кам қолгани сабабли таҳоратнинг ўрнига таяммум қилиш жоиз эмас.

Юқоридаги ҳолатда таяммум қилганидан кейин жунуб бўлгани маълум бўлса, ғусл қилиб, кейин бомдоднинг қазосини ўқийди.

САВОЛ: Мен фарғоналикман. Тошкентда ўқийман. Йил охирида таътил берилганда уйимга бориб келаман. Уйда турган вақтимда намозларимни қаср қилиб ўқишим керакми?

ЖАВОБ: Йўқ, сиз доимий яшаётган жойингизга, яъни Фарғонага бир кунга борсангиз ҳам, намозларингизни тўлиқ ўқишингиз лозим. Чунки Фарғона сиз учун “аслий ватан”дир. Тошкент ва бошқа жойлар “ватани иқома” (вақтинчалик яшайдиган жой) ҳисобланади. Сиз Тошкентда ё бошқа жойда ўн беш кундан кам муддат туриш учун борсангиз, тўрт ракатли намозларни қаср ўқийсиз. Агар у жойларда ўн беш кун ва ундан кўп муддат туришга борсангиз, йўлда қаср, етиб боргач, тўлиқ ўқийсиз.

САВОЛ: Далада намоз ўқиётган кишининг олдидан бирор ҳайвон ўтса, намози бузиладими?

ЖАВОБ: Намоз ўқиётган кишининг олдидан одам ёки ҳайвон ўтса, намози бузилмайди. Аммо намоз ўқиётган

киши олдидан унинг намоз ўқиётганини кўриб, у ва сажда қиладиган жойи оралиғидан ўтган киши гуноҳкор бўлади. “Бадоеъус саноеъ” китобида бундай дейилган: “Намоз ўқиётган кишининг олдидан аёл, эшак ва ит ўтса, барча уламоларнинг наздида унинг намозини бузмайди”.

САВОЛ: *Поездда сафарга кетаётиб таҳорат қилиш учун сув топилмаса, таяммум қилиш мумкинми?*

ЖАВОБ: Агар поездда сув топилмаса ва намоз вақти чиқмай туриб яқин бекатга ёки манзилга етишнинг имкони бўлмаса, таяммум қилиш мумкин. Гарчи поезд юриб кетаётган вақтда ташқарида сув кўриниб турган бўлса ҳам. Чунки сувнинг мавжудлиги, кўриниб туриши таҳорат олишни вожиб қилмайди. Балки таҳорат олиш учун ундан фойдалана олиш қудрати топилиши шартдир. Шунинг учун фуқаҳолар сув мавжуд бўлса-да, унинг истеъмолига қодир бўлмаса, таяммум қилишга рухсат беришган.

САВОЛ: *Жамоат транспортида ўтирган жойга унинг ўрни совимасдан номаҳрам эркак киши ёки эркак киши ўтирган жойга бегона аёл ўтириши мумкин эмасми?*

Мен буну жуфтига хиёнат деб эшитдим. Шу тўғрими?

ЖАВОБ: Саволда сўралган ҳолатдаги вазиятда эркак ўрнига аёл ёки аёл ўрнига эркак ўтириши жоиз.

Айрим ҳолларда оммавий транспорт воситаларида ҳомиладор, бемор ёки қариялар ўтиришига зарурат юзага келиб қолиши мумкин. У кабиларни бундан кескин қайтариш қаттиқ қийинчиликка олиб келади.

Баъзи манбалардаги хос кўрсатмага амал қилиб, тақво йўлини тутиши ҳар кимнинг шахсий иши. Уни оммага мажбурий кириштириш ва бу масала юзасидан оммани қийин аҳволга солиб қўядиган фатво бериш динимизнинг энгиллик ва қулайлик каби тамойилларига зиддир.

Бегонанинг ўрнига ўтиришни хиёнат деб баҳолаш катта хато. Чунки бу динимизда қайтарилмаган, жоиздир. Исло

динида эса, мумкин бўлган ишни қилган шахснинг хатти-ҳаракати асло хиёнат деб қаралмайди.

САВОЛ: *Жунуб кишининг кийиб юрган кийими ҳам нопок бўладими? Жунубнинг тери тозами?*

ЖАВОБ: Жунублик ҳақиқий нопоклик эмас, ҳукмий нопокликдир. Шунинг учун жунуб бўлган киши уйдаги кийимлар, агар уларга нажас тегмаган бўлса, нопок бўлмайди. Жунуб терласа, тери кийимга тегса, кийими нопок бўлмайди. Чунки ҳар қандай инсон тери пок ҳисобланади.

“Ал-Мавсуа ал-фиқҳийя” китобида бундай дейилган: “Фақиҳлар инсоннинг тери, у мусулмон, кофир, соғ, маст, пок, ҳоиза ва жунуб бўладими, пок эканини айтишган”.

САВОЛ: *Мен шоли экаман. Ҳосилни йиғиб олгандан кейин ушрини бераман. Деҳқончилик ушрини олдинроқ берсам бўладими?*

ЖАВОБ: Экинларнинг ушрини ерга уруғини сепмай, уруғи сепилган бўлса, униб чиқмасидан бериш мумкин эмас. Меваларнинг ушрини мевали дарахт мева тукқандан кейин бериш мумкин. Ундан олдин мумкин эмас (“Фатавойи Оламғирия”).

САВОЛ: *Танишим айтишича, чўнтагидаги пуллари эҳтиётсизлиги боис нопок жойга тушиб кетибди. Нима қилса, улар тоза бўлади?*

ЖАВОБ: Аввало билиш керакки, нажас тегса, асари кўринадиган ва кўринмайдиган бўлади. Асари кўринадиган нажас бирон нарсага тегса, уни (асарини) кетказиш билан у нарса тоза бўлади. Асари кўринмайдиган нажас теккан нарса эса уч марта ювилиб, ҳар ювишдан сўнг томчи томмай қолгунча сиқиш билан тоза бўлади. Имкони бўлмаса, уч марта ювиб қуритиш билан тоза бўлади.

Танишингиз шу ишларнинг бирига мувофиқ йўл тутиб, пулини тозалаши мумкин.

Ўзбекистон мусулмонлари идораси
Фатво маркази
(78) 150-33-44.

Мутолаа ҳаёт демакдир

Китоб мутолаасининг ўзига яраша завқи бор. Яхши асарни қўлга олсангиз, янги оламга, нотаниш инсонлар ҳаётига кириб борасиз. Улар билан бирга яшайсиз, кулса кулиб, йиғласа, кўз ёш тўкиб, ҳаяжонланасиз. Саҳифалар охирлаган сари уни тугаб қолмаслигини истайсиз. Якунлангач, руҳингиз роҳатланади, қалбингиз таскин топади. Ёзувчининг маҳоратига, сўзларни дурлар шодасидек териб чиққанига қойил қоласиз. Бу ҳисни яна туйиш учун янги китоблар ахтарасиз...

Автоуловда Қўқон сари ошиқяпмиз. Орқа ўриндикда икки ёш бола шўхлик қилар, онаси уларни ширинсўзлик билан “сизлаб” тинчитиш ҳаракатида. Кимдир жувонга қўнғироқ қилиб қандай кетаётганини сўради. У хотиржамгина “ҳаммаси жойида” дея, болаларига хушмуомалаликда давом этди. Кичкинтойларнинг хархашалари тугаб, онадан “У нима? Бу нима? Қаерга кетяпмиз? Қачон етамыз?” каби турли саволлар сўрай кетди. Она уларнинг ҳар бир саволига шошмасдан батафсил жавоб берарди.

Неъматали Қурбонов 1975 йили Фарғона вилояти Риштон туманида туғилган. 2007 йилда “Саййид Муҳйиддин Махдум” мадрасасини, 2022 йилда Имом Бухорий номидаги Тошкент ислом институтини битирган. 2007–2012 йилларда тумандаги “Қаландархона”, 2012–2018 йилларда “Хўжайбоб” жоме масжидларида имом-хатиб бўлиб ишлаган. 2018 йилдан буён “Оқмозор” жоме масжиди имом-хатибидир.

Йўл-йўлакай зерикмаслик учун орқадаги яна бир савдогар опахон нархнавою бозору тўйлар ҳақида гап ташлади. Ҳайдовчи ижтимоий тармоғу “тренд” мавзуларни сўзлай кетди. Жувон суҳбатга унча қўшилмасди. Гап айланиб, қўшиқчиликдан сўнг шоиру адибларга, одоб-ахлоқ, маънавият ва маърифатга бориб тақалди. Ҳайдовчи ва савдогар опа жим. Жувон турли асарлар, китобхонлик ҳақида гапирар кетди. Мени таажжубга солгани оддий уй бекаси шунча китобни қачон ўқиб чиққанию фикрларининг теранлиги бўлди. Кейин билсам, бўш бўлди дегунча китобни қўлдан қўймас экан.

Бугун кўча-кўйда, уйда ё бирор танишникида ёш болаларга қўпол муомалани кўрсам, ўша жувон ёдимга тушади. Улар ҳам китобхон бўлганида, болаларига бошқача муомала қилармиди, деб ўйлаб қоламан.

Чиндан-да, мутолаа кишини тарбиялайди, тафаккурини чархлайди, сўз бойлигини оширади, машаққатларга сабр қилишга ўргатади, дунёга меҳр-муҳаббат кўзи билан қарашга ундайди. Китоб ўқиш ҳақида замонамиз алломаси Муҳаммад Тақий Усманий Ҳанафий: «*Агар дунёда мутолаадан лаззатлироқ ва тотлироқ нарса йўқ*» деб қасам ичсам, асло хонис (қасамимни бузувчи) бўлмайман», деган.

Афсуски, бугун жамиятимизда нафақат китоб мутолааси, балки кундалиқ нашрларга бўлган қизиқишимиз ҳам

сусайиб кетган. Ҳамманинг эътибори интернету ижтимоий тармоқлардаги турли шов-шувлар, ваҳимали хабарлару бачкана видеоларда. Бунинг таъсирида асабий, сабрсиз, маънавиятсиз бўлиб бормаяпмизми?! Фарзандларимизнинг одоб-ахлоқи ҳаминқадар, ўқишга иштиёқи паст. Улар учун мактабдаги дарсдан кўра “тренд”га чиққан видео ва қайси машҳур қўшиқчи ё спортчи неча пул топгани, қанақа машина харид қилгани қизиқ.

Эътибор берсак, бир кунда соатлаб телефонга термуламиз. Лекин ярим соатгина китоб мутолаа қилишга вақтимиз йўқ. Ҳеч бўлмаганда болаларимизга бирор эртақ ёки ҳикоя ўқиб беришга кунт қилмаётганларимиз ҳам етарлича. Яна улар “катта одам” бўлишини орзу қиламиз.

Бугун одамлар орасида ҳаётини изга сололмаётганлар ёки фарзанд тарбиясида қийинчиликларга учраётганлар кўплаб топилди. Бу каби муаммоларнинг энг яхши ечими мутолаа эканини эслатишимиз, уни ҳаёт тарзимизга айлантиришимиз кераклигини таъкидлашимиз лозим.

Мазкур жувон билан китоб мутолааси ҳақида суҳбатлашганимизда у ота-онаси китоб ўқишга қизиқтиргани, ҳаётда олий ўқув юртига кириш насиб этмаган бўлса-да, афсусланмаслиги, балки фарзандлари камоли учун бир олам режалари борлигини таъкидлади. Унинг келажакка ишонч ва дадил сўзларидан нияти қатъий эканини англаш мумкин эди. Бу суҳбатдан сўнг: “Қани эди, шундай оналар, айниқса, оталар кўп бўлса” деган хаёл ўтди.

Сўзимиз сўнгида америкалик невролог олима ва адиб Марианна Вулфнинг мутолаа ҳақида сўзларидан иқтибос келтирсак: «Болалар китоб ўқимас экан, адабий қаҳрамонларнинг кечинмаларидан бебаҳра қоладилар, “қиссадан ҳисса чиқаролмай”, фикрий қолоқлик ботқоғига ботадилар, мушоҳада юритиш имконлари чекланади. Бу маҳдудлик, биқиклик инсоннинг ўзини чеклаб қўяди».

Хулоса ўзингиздан...

Неъматали ҚУРБОНОВ,

Риштон туманидаги “Оқмозор” жоме масжиди имом-хатиби.

(Б. Муҳаммадиев уюштирди.)

Қийинчилик ҳам бир имконият

Бир қишлоқда икки қўшни яшарди. Бири доимо ҳаётдан мамнун, иккинчи эса, ўйчан ва норози эди. Бир куни норози киши қўшнисидан сўради:

– Қандай қилиб бахтиёр яшаш мумкин?

Қўшниси табассум билан жавоб берди:

– Ҳар куни тонгда уйғонганимда икки танлов: бахтиёр ёки бахтсиз бўлиш ҳақида ўйлайман ва ҳар доим бахтиёрликни танлайман!

Норози киши эътироз билдирди:

– Аммо ҳаёт бунчалик осон эмас! Танлов билан иш битмайди. Муаммолар, қийинчиликлар бор!

Бахтиёр қўшни кулганича унинг сўзларини тасдиқлади:

– Гапингиз тўғри! Ҳаёт муаммо ва қийинчиликларга тўла! Шу қийинчиликлардан ҳар доим сабоқ чиқариб яшашга одатланганман.

Қиссадан ҳисса: муаммолардан қочишнинг иложи йўқ. Бири тугаса, иккинчиси чиқади. Уларни ортга қайтариш имконимиз йўқ. Аслида ҳар бир муаммо ва қийинчилик камолотимиз учун берилган бир имкондир.

Зеҳн боғимизнинг асл боғбони ўзимиз, бошқалар эмас. Қай бир тушунчамиз “уруғи”га сув қуйиб ўстириш ўз қўлимизда...

Темур СОДИҚОВ,

Бахмал туманидаги “Сўфи” жоме масжиди имом-хатиби

Мен анча пайтдан бери дунё тилларининг асли ҳақида изланиш олиб бориш ниятида юрар эдим. Бунинг сабаби, араб тилидаги “ғор” маъносини ифодаловчи كهف (кахф) сўзини инглиз тилида “save”, французчада “saver”, итальянчада “sava”, лотин тилида эса “savus” деб талаффуз қилиниши мени ўйлантирарди.

Мени “Буларнинг қай бири асл ва қайсиси бошқасидан ўзлаштирилган?” деган савол қийнарди.

Араб тили жаҳон тилларининг аслидир

Инглиз тилидаги “Араб тили – барча тилларнинг асли” китоб кўлимга тушиб қолди. Муаллифи Таҳийя Абдулазиз Исмоил – тилшунос олима. Китобни ўқиган киши жадвал тарзида берилган араб тили ва бошқа тиллардаги бир-бирига ўхшаш лафзларни кўриб, муаллифнинг хулосаси тўғри эканига амин бўлади. Муаллиф жадвалда араб инглиз, лотин, англосаксон, француз, қадимий европа, юнон, итальян, санскрит тилларидаги ўхшаш лафзларни келтирганида кўп муштарак сўзлар, гарчи у тилларда сўзлашувчи халқлар ўртасини уммонлар ажратиб турса-да, асли бир ўзакдан эканини англаш мумкин.

Муаллиф араб тилини барча тилларнинг асли эканини бир нечта далиллар билан изоҳлайди. Биринчидан, араб тилининг имконияти жуда кенг, айна пайтда бошқа тилларнинг имконияти жуда тор. Масалан, лотин тилининг бор-йўғи етти юзта луғавий ўзаги бор, холос. Саксония тилида мингта, араб тилида эса ўн олти мингта ўзак сўз мавжуд. Буларга қўшимча тарзда феълларнинг тусланиши, тузилиши ва иштиқоқ олиниши кўшилса, имконият янада кенгайди. Мисол учун, инглиз тилидаги “узун” маъносини берувчи “tall” сўзи араб тилидаги طويل (товийл) сўзи билан деярли бир хил талаффуз қилинади. Лекин араб тилида ушбу ўзак сўздан кўплаб сўзларни ясаш мумкин.

Масалан:

طال، يطول، طاءل، طاعة، طويلة، ذو الطول، مستطيل
ва ҳоказо... Аммо инглиз тилидаги “tall” дан бошқа сўз ясаб бўлмайди.

Шунингдек, инглиз тилидаги “яхши” маъносини берувчи “good” сўзи, араб тилидаги جيد (жаййид) сўзи билан деярли бир хил нутқ қилинади. Лекин араб тилидаги

جود، جودة، اجادة، يجيد، وجود، جواد، جيد
каби кўплаб сўзларни ясаш мумкин. Аммо “good” сўздан янги сўз ясаб бўлмайди.

Бундан ташқари, араб тилидаги биргина калима унинг вазнини ўзгартириш билан бир нечта маъноларни ифодалаш имконига эга. Масалан:

قاتل - قتيل، فيض - فيضان، عنف - عنفوان
رحيم - رحمان، رضي - رضوان

Маънодаги ҳархиллик гоҳида аксинча ҳам бўлиши мумкин, масалан, قتيل, قاتل га ўхшаб. Яъни ҳар иккиси ҳам бир маънони – “қотил”ни англатиши мумкин. Бошқа тилларда бундай имконият йўқ. Агар инглиз тилида “good” (яхши) сўзини ортторма даражада айтмоқчи бўлса, албатта, унинг ёнига қўшимча бошқа сўз қўшилиши шарт. Масалан, “very good” (жуда яхши), “better” (яхшироқ) ёки “the best” (аъло).

Араб тилининг бошқа тилларда топилмайдиган яна бир ўзига хос жиҳати, ундаги ҳарфлар муайян бир маънонинг рамзи саналади. Масалан, ح “хо” ҳарфи қайноқлик, кескирлик рамзидир ва шу маънодаги сўзларда ишлатилади. Масалан, حمى (иссиқлик, температура), حرارة (ҳарорат), حر (қайноқ), حب (оташин севги), حريق (ёнғин), حرام (ҳаром), حق (ипак), حنان (қайноқ меҳр), حد (ўткир), حق (ҳақ)... Масалан, خ “хо” ҳарфи ёқимсиз, ёмон ва манфур нарсаларнинг рамзи саналади. Ана шу маъноларни ифодаловчи сўзлар асосан “хо” ҳарфи билан бошланади. Масалан, خوف (қўрқинч), خزي (хорлик), خجل (хижолат), خيانة (хиёнат), خنوة (хунаса), خنزير (хинзир), خرقة (йиртиқ), خلط (хилт).

Биз араб тилида жуда қисқа жумлаларни тузиш имконига эгамиз. Масалан, لن اذهب (бормайман). Шу жумла инглиз тилига бир нечта сўзларни ишлатиб таржима қилинади.

Масалан, I shall not go, яъни “мен бормаيمان”. Чунки инглиз тилида мақсадни ифодалаб бериш учун ишлатиладиган рамзий ҳарфлар йўқ.

Минг йиллар давомида араб тилининг қонун-қоидалари, сарфу наҳвлари, таркиб топиш услуби ва иштиқоқлари ўзгармай келаётир. Унга ҳеч қандай ташқи омиллар таъсир ўтказа олмади. Бошқа тиллар тарихида эса, турли воқеа-ҳодисалар сабабидан ўзгаришлар бўлганини кўраимиз. Масалан, қадимги немис тилининг шимолий ҳудуддаги адабий тил билан жанубий ҳудуддагиси буткул фарқ қилади. Айни шу омилни лотин, юнон ва англосаксон тилларида ҳам учратамиз.

Аллоҳ таоло Қуръони каримни араб тилида бўлишини ихтиёр қилди. Чунки араб тили ўзгармайдиган, бузилишдан муҳофазаланган тилдир. Қуръони каримда марҳамат қилинади: “(Биз уни) **кинғир жойи бўлмаган араб тилидаги Қуръон ҳолида** (нозил қилдик)” (*Зумар сураси, 28-оят*).

Араб тили – бой тил. Масалан, биргина اسد “шер”-нинг бир нечта номлари бор:

ليث، سبع، رءبال، هزير، ضرغام، ضيغم، ورد، قسورة، غضنفر
ва ҳоказо. Ушбу исмлардан ҳар бирининг яна ўзгача маънолари бор.

Камбағал одам бой кишига муҳтож бўлгани сингари лотинча, саксонча, оврўпача, юнонча тиллар араб тилидан ўзлаштириб олинган.

Хулоса шуки, араб тили ва унинг қонун-қоидалари тўлалигича Аллоҳ таолодан Одам алайҳис-саломга ваҳий қилингандир. Аллоҳ таоло бу ҳақда Ўзи баён қилган:

وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا

“(Аллоҳ) **Одамга барча** (яратилган ва яратилажак нарсаларга тегишли) **номларни ўргатди**” (*Бақара сураси, 31-оят*).

Муаллиф масаланинг моҳиятини фақат диний жиҳатдан шарҳлаш билан кифояланмайди, балки лотинча, оврўпача, юнонча калималарни шарҳлаб, уларнинг таркиб топиш усулини кашф қилди ва уларни аслига қайтаради. Шу тариқа калималарнинг қай тарзда қисқариб, умумлашиб, ҳазф бўлиб кетганини баён қилиб беради.

Доктор Мустафо Маҳмуднинг

“Сир-синоатлар олами” китобидан

Ўзбекистон мусулмонлари идораси раисининг

биринчи ўринбосари

Ҳомиджон домла ИШМАТБЕКОВ

таржимаси

Араб тили рақамларда:

- * 28 та ҳарф бор.
- * 12.300.000 такрорсиз сўзга эга.
- * Арслон сўзининг 500 синоними бор.
- * Туя сўзининг 5.000 дан ортиқ муқобили бор.
- * БМТнинг 6 расмий тилидан бири.
- * 422.000.000 аҳоли сўзлашади.
- * Инглиз тилида 25.000 га яқин келиб чиқиши арабчадан бўлган сўзлар бор.
- * 13 лаҳжа(шева)да сўзлашилади.

Изоҳ: Араб лаҳжаларида Миср шеваси энг машҳури. Бу шевада 55 миллиондан ортиқ аҳоли сўзлашади. Бундан ташқари, Марокаш, Тунис, Лубнон, Сурия, Форс Кўрфази давлатлари шеваси ва Ироқ шевалари кенг тарқалган.

Араб тилининг уч хил шакли мавжуд:

- 1) замонавий араб тили стандарти (MSA 2);
- 2) мумтоз, классик араб тили/ Қуръон тили;
- 3) сўзлашув араб тили.

Анвар
АҲМАД
таржимаси

Муҳаммад ибн Омир ибн Шарафиддин ШИБРАВЙЙ

Бир-бирини поклайдиган икки қўл

**Илмнинг мукаммали –
уни тўғри ишлатиш, амалнинг
мукаммали – уни оз деб билиш**

Изоҳ. Илмни ишлатиш билганга амал қилишдир. Токи илмга амал ҳамроҳ бўлмас экан, қанча китобларни “сув қилиб ичиб”, ёд олган бўлманг, билганларингиз чала, ўзингиз эса “чала мулла”сиз. Чала мулладан умуман мулла бўлмаган афзал. Чунки “чала”да бутунликка даъво бўлади. “Ҳеч нарса йўқ”да даъво ҳам йўқ. Аксар алданган инсонлар амалда оқланмаган даъвонинг қурбонларидир.

Илмига амал қилиб ҳам чала юрганларга келсак, улар қилган амалини кўп санаб, амалига мағрур, амалига суяниб қолган инсонлардир. Кимдир мисли кўрилмаган бир хайрли амални бажарди. Токи бу амалга нисбатан унинг табиатида “бу ишни ҳамма қияпти-ку, бу ҳали етарли эмас” деган кўникма одатга айланмагунича, амали мукаммал бўлмайди.

**Хато-камчиликларни – кечириниш
улуғларнинг хулқларидан**

Изоҳ. Муҳаммад ибн Ҳорис Ҳилолий ривоят қилади: «Жаброил алайҳиссалом Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга: “Эй Муҳаммад, Сизга дунё ва охиратда энг мукаррам хулқларни келтирдим, – деди ва ушбу оятни ўқиди: “Афв – марҳаматли бўлинг, яхшиликка буюринг ва жоҳиллардан юз ўгиринг” (Аъроф сураси, 199-оят)».

Бу оят нозил бўлганида Пайғамбар алайҳиссалом: “Эй Жаброил, бу(нинг маъноси) нима?” деб сўради. “Билмайман, Билгувчи Зотдан сўрайман”, деди Жаброил алайҳиссалом. Сўнгра қайтиб келиб айтди: “Эй Муҳаммад, Парвардигорингиз сиздан алоқасини узган киши билан боғланишингизни, сизни (нимадандир) махрум қилган кишига беришингизни, зулм қилганни кечиринишингизни буюряпти” (Суфён ибн Уяйна ривояти).

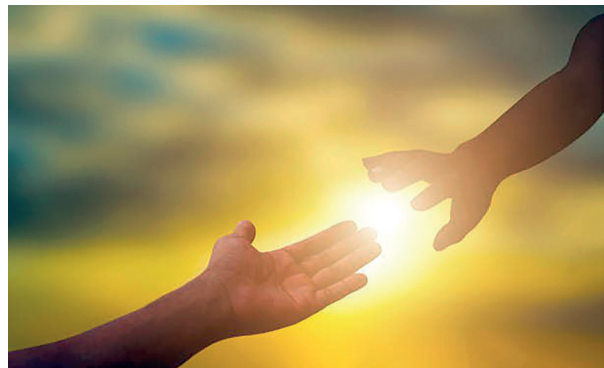
**Ҳақиқий дўстлар икки
танадаги битта жондир**

Изоҳ. “Ўзаро муҳаббат, раҳм-шафқат, рағбатда мўминлар мисоли битта жасад каби, агар жасаддан бир аъзо шикоят қилса, бошқа аъзолар бедорлик ва иситма билан бир-бирини ёрдамга чорлайди” (Имом Бухорий ривояти).

Бу ҳадис дўст кимлигини ва улар ўртасидаги аҳлиқнинг миқёсини кўрсатувчи аниқ далилдир. Мўминнинг дўсти мўмин бўлади. Агар улар ўртасидаги дўстлик рост бўлса, бири хурсанд бўлса, бошқасининг қувончдан боши осмонга етади. Агар бири ғам чекса, бошқасига аламдан дунё юзи тор бўлиб қолади. Агар акси бўлса, бу “дўстлик” ёлғон, балки Аллоҳнинг оятида эслатилганидек, мунофиқликдан бошқа нарса эмас: “Агар сизларга бирор яхшилик тегса, бу уларни хафа қилади. Агар сизларга бирор ёмонлик етса, улар бундан хурсанд бўладилар” (Оли Имрон сураси, 120-оят). На униси, на буни ҳам бўлмасдан, ўртада учинчи бир ҳолат – бепарволик, лоқайдлик ҳукм сурса, буни ҳам “дўстлик” дейиш мушкул.

Пайғамбар алайҳиссалом айтдилар: “Икки дўстнинг учрашуви бири-бирини ювиб поклайтган икки қўлга ўхшайди. Икки дўст учрашар экан, албатта, Аллоҳ таоло улардан бирини дўстининг яхшилиги билан фойдалантиради” (Имом Дайлабий ривояти).

Арабчадан Рашид ЗОҲИД таржимаси

Муҳаббат ҳақида кўп гапирилади, китоблар ёзилади, кинолар олинади. Фикримча, бу туйғу оила қурган жуфтликларнинг бир-бирини тўғри тушуниши ва ҳурматлашидир. Бугун оилаларнинг мустаҳкам бўлишида шу ҳис етишмаётгандек.

Ҳозир айрим йигитлар орасида фақат бойликка ёки қизнинг чиройига учиб оила қураётганлар бор. Афсуски, бундай оилалар узоққа бормай барбод бўлаётир. Шунинг учун никоҳ масаласида икки томоннинг

Сабр муҳаббатга элтади

сураб-суриштируви, оиланинг тутуми ва бошқа жиҳатлари ўрганилиб, кейин бир тўхтамга келингани маъқул. Чунки ота-боларимиз бежиз бўлажак қуданинг етти пуштини суриштириш керак, демаган.

Шу ўринда ёшларнинг бир-бирларига муҳаббат қўйиб турмуш қургани маъқулми ёки ота-она танловими, деган саволга сўровномамизнинг 130 дан зиёд иштирокчиси катталарнинг танлови тўғри бўлишини таъкидлади. Чиндан ҳам, ота-оналар тавсияси билан турмуш қурганларда ажралиш севишиб оила қилганларга нисбатан камроқ бўлар экан.

Аслида инсонларнинг турмуш тарзи, айти мавзумиздаги муҳаббат масалалари Қуръони каримда очиқ-ойдин баён қилинган: **“...Ва Унинг оят-белгиларидан сизларга сокинлик топишингиз учун ўзингиздан жуфтлар яратгани ва ораларингизда меҳру муҳаббат ва марҳаматни солиб қўйганидир. Албатта, бунда тафаккур қиладиган қавмлар учун оят-белгилар бордир”** (Рум сураси, 21-оят).

Оятдаги **“ораларингизда меҳру муҳаббат ва марҳаматни солиб қўйганидир”** иборасига муфассирлар Аллоҳ таоло эрхотиннинг орасига севги, меҳр-муҳаббат солмаса, улар бир-бирининг камчиликларига чидаб яшай олмайдилар, деб таъриф беришган.

Чиндан ҳам шундай. Бугун қарилик гаштини сураётган нуроний отахону онахонлардан сўранг. Ҳаёти давомида неча

маротаба турмуш ўртоғи билан аразлашгани, бир-бирининг инжиқликларига, ёмон феъл-атворларига сабр қилганини, хатоларини кечириб юборганини таъкидлашади. Шу сабр вақт ўтиб улар орасида меҳр-муҳаббатни кучайтирган. Ёш келин-куёвлар ҳам бир-бирларининг феълларига сабр қилсалар, вақт ўтиб улар ўртасида муҳаббат ҳисси уйғониши тайин.

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам ўғитларига риоя қилиш орқали турмуш гўзал бўлади. Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади. Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам: **“Аёл тўрт нарсаси учун никоҳланади: моли, ҳасаби, жамоли ва дини учун. Бас, диндорини танла, кулинг тупроққа қорилгур”**, дедилар (Имом Бухорий ривояти).

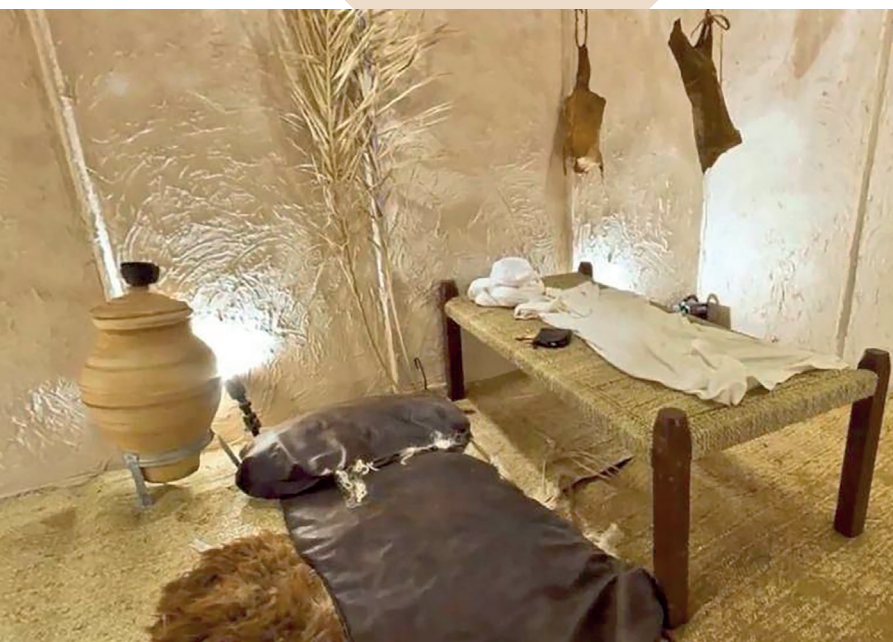
Уламоларимиз бу ҳадис шарҳида Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам диндор келинни ихтиёр қилишга буюрганларини таъкидлайдилар. Чунки диндорлик ҳақиқий ва бардавом гўзал сифатдир. Бунинг устига диндорлик вақт ўтиши билан зиёда бўладиган нодир сифатлардан биридир. Келин диндор бўлса, куёвни ва унинг яқинларини ҳурмат қиладиган, оиланинг ҳақиқий устуни ва порлаб турган чироғи бўлади. Ундан дунёга келган, унинг тарбиясини олган фарзандлар ҳам ажойиб инсонлар бўлиб етишади, иншоаллоҳ.

Ҳамза ЭШНАЗАРОВ,
Мирзаобод тумани

Пайғамбаримиз Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам: **“Исломга ҳидоят қилинган, яшашидан рози ва қаноатли кишига жаннат бўлсин. Ўзларингизга қаноатни лозим тутинглар. Чунки қаноат битмас-туганмас хазинадир”**, деб марҳамат қилганлар (Имом Табароний ривояти).

Ҳақиқий бойлик

Расулимиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам қаноатда биз умматларга намунадирлар. У зотнинг ҳаётлари, дунёга бўлган муносабатлари ҳадисларда, саҳобиялар айтган воқеаларда келтирилади.

Яна бир ҳадиси шарифда: **“Агар мўминга хурсандчилик етса, шукр қилади. Бу унга хайрлидир. Агар унга бирон зарар етса, сабр қилади. Бу ҳам унга хайрлидир”** (Имом Аҳмад ва Имом Муслим ривоятлари), дейилади.

Аллоҳнинг Раззоқ сифатига иймон келтириб, Унга ҳақиқий таваккал қилиш, борга ҳам, йўққа ҳам шукр қилиш қаноатдир. Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам турмушнинг барча жабҳасида қаноатли эдилар. У зот алайҳиссалом бундай дердилар: **“Бойлик мол-дунёнинг**

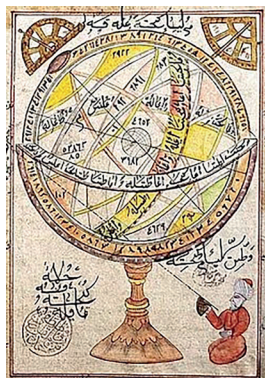
кўплигида эмас, балки кўнгил тўқлигидадир” (Имом Бухорий ривояти).

Абдуллоҳ ибн Аббос розияллоҳу анҳумо ривоят қилади: «Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ҳузурларига ҳазрат Умар розияллоҳу анҳу кирганида у зотнинг ёнбошларида бўйранинг изи кўриниб турарди. Ҳазрат Умар розияллоҳу анҳу: “Эй Аллоҳнинг расули, тўшак солганингизда юмшоқроқ бўлмасмиди?” деди. Шунда Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам: **“Мен дунёда иссиқ кунда бир дарахт тагида сояланиб, сўнг уни ташлаб кетган отлиқ кабиман”**, дедилар» (Имом Аҳмад ривояти).

Қаноатли киши фақирликдан қўрқмайди, бахиллик ҳам қилмайди. Гуноҳдан сақланади, эзгуликда бардавом бўлади. Инсон учун аслида бир кунлик егулик ёки маблағ, тинчлик ва сиҳат-саломатликнинг ўзи катта бахтдир.

Инсон мол топишга ҳарчанд уринмасин, тақдир қилинганидан ортиғига эришолмайди. Агар у Аллоҳ берган озми-кўпми неъматларга қаноат қилса, икки дунёда ҳам танглик кўрмайди. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Аллоҳ таолодан: **“Ё Аллоҳ, менга ризқ қилиб берган нарсаларинг билан мени қаноатлантир ва шуларда менга барака ато эт. Менга келувчи нарсаларнинг фақат яхшисини бер!”** деб қаноатли бўлишни сўраганлар.

Зайниддин ҒИЁСИДДИНОВ,
Олтинкўл туманидаги
“Маслаҳат” жоме масжиди
имом-хатиби

Абулвафо Бузжонийнинг мислсиз кашфиётлари

Муҳаммад Абулвафо Бузжоний Ўрта асрларнинг энг буюк математиги ва астрономларидан бири. Олим тригонометрия ривожига катта ҳисса қўшди. У Бағдоддаги расадхонада эклиптиканинг мойиллиги, фасллар узунлиги ва шаҳарнинг кенглигини аниқлаш бўйича қўзғатувлар олиб борган.

Абулвафо Бузжоний 959 йили Бағдод расадхонасида иш бошлади. У ердаги асбоблар орасида узунлиги 6 метрдан каттароқ квадрант ва 18 метрли тош секстантдан фойдаланиб юлдузларни кузатиш учун биринчи девор квадрантни қурди («*Mathematical Methods in Abū al-Wafā's*»).

Олимнинг тригонометриядаги ютуқлари астрономик ҳисоб-китоблар аниқлигига йўл очди. Ой назарияси бўйича малакаси янги тригонометрик усулларни ишлаб чиқишни талаб қилди. Шу билан у тангенс ва котангенсли жадвалларни ҳисоблаб чиқди. Яна секант ва косеканс функцияларини ишлаб чиқди ва астрономик кузатиш учун ёрдам сифатида синус жадвалларини ҳисоблашнинг янги воситасидан фойдаланди.

Бундан ташқари, у сферик учбурчаклар учун синус теоремасининг умумийлигини исботлади (*Abu Al-Wafa – Persian Mathematician and Astronomer*).

Гарчи халифа Ҳабаш Ҳосиб Марвазий тригонометрияни ўрганишни бошлаган бўлса-да, Бузжоний уни тизимлаштирди ва унга алоҳида илмий тус берди (*Jacques*

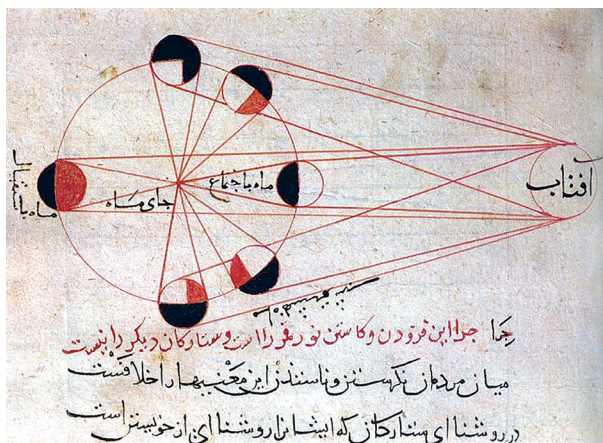
Sesiano, «Islamic mathematics»). У тригонометрик теоремаларнинг дастлабки далиллари келтириб чиқарди, “аз-зил” деб номлаган тангенс ва “кутр аз-зил” деб номлаган котангенсга тегишли таърифларни келтириб, уларнинг қийматлар жадвалини тузди.

Абулвафо тригонометрия элементлари ўртасидаги муносабатларни топиш учун турли усулларни ишлаб чиқди. Тўғри бурчакли сферик учбурчак учун - $\text{tgctg}C = \sin b$, - $\text{tgctg}B = \sin c$ формуласини келтириб чиқарди. Бундан ташқари, олим қия бурчакли сферик учбурчаклар учун синус теоремасини исботлади. Шунингдек, у параболани нуқталардан қуриш учун янги усул кашф қилди (*Абу Вафа аль-Бузджани – основатель тригонометрии*).

Абулвафонинг изланишлари математика фанининг назарий ва амалий жиҳатларини қамраб олади. Унинг геометрия бўйича амалий дарслиги “Ҳунарманд учун зарур геометрик иншоотлар тўғрисида китоб” Ислом дунёсида ёзилган ушбу турдаги геометрик асарлар орасида мислсиздир. Шунингдек, у арифметикадан амалий дарслик “Уламолар ва ишбилармонлар учун арифметика фанидан зарур нарсалар тўғрисида китоб” деб номланган асари билан илм-фанга катта ҳисса қўшди (www.britannica.com).

Манбалар асосида

Мунаввар РУСТАМ қизи тайёрлади.

ИЛМУ ИБОДАТДАН ТОПАЙЛИК ҲУЗУР

Вужудга келмоқ чун тақдир қилган он,
Ўтдингиз нур бўлиб замоналардан.
Ким бор яна бахтлироқ бўлиб нурафшон,
Нурингиз жой олган пешоналардан.

Келганда нур Абдуллоҳга етибон,
Тўлин ойдек порлади у бегумон.
Насаб олий, барчалари покдомон,
Тизилганди тиниқ маржоналардан.

Абдуллоҳга завжа бўлди Омина,
Шу тариқа нурга тўлди Омина.
Қанчалари доғда қолди, Омина,
Буни сўранг ақли ҳайроналардан.

Оминани ташлаб кетди Абдуллоҳ,
Кўзларини ёшлаб кетди Абдуллоҳ.
Юрагини ғашлаб кетди Абдуллоҳ,
Айрилмасин ҳеч ким ҳамхоналардан.

Кўнглингизга алам-ситам йиғилганда,
Эслаб қўйинг дарду ғамдан бўғилганда.
Расулulloҳ етим бўлган туғилганда,
Изланг Ҳақни қалби вайроналардан.

Олти ёшда онасига бўлиб ҳамроҳ,
Мадинага отландилар бир кун ногоҳ.
Отасининг қабрига тушганда нигоҳ,
Сўйланг менга дили ғамхоналардан.

Шунчалар бўлурми ёш гўдак сабри,
Бўлди-ку зиёда етимлик жабри.
Она ҳам тарк этди, Абвода қабри..
Хабар олиб тулинг хилхоналардан.

Кичикликдан намоёндр хулқ-одоб,
Гулгун чеҳралари мисоли офтоб.
Аминдур лақаби ростгўйлик сабаб,
Эмас эди нафс учун гирёналардан.

Қирқ ёшига етганида ул жаноб,
Кўрдиларки дунё бўлди қуруқ сароб.
Судхурлик авжида, зиною шароб,
Ширк ва фасод анқир ҳарёналардан.

Ошиён қилиб шунда Ҳиро ғорини,
Ошиқлар топганидек зебо ёрини.
Ҳаққа изҳор қилди дилда борини,
Изланмас ҳақиқат қошоналардан.

Қилардилар ибодат Иброҳимдек,
Борардилар уйга гоҳ-гоҳида лек.
Буёғига индаманг, эшитинг тек,
Кечинг энди бошқа афсоналардан.

Чунки нозил бўлди ҳозир бир калом,
Тоғларга юкланса бўларлар тамом.
Лек қалби уммон зот алайҳиссалом,
Этди қабул, эди мардоналардан.

Шу ондан бошланди ҳаққа чақириғ,
Гарчи эшитдилар озор-бақириғ.
Бир зумга тинмади қутлуғ ҳайқириғ,
Гар Ислом тарқади бир доналардан.

Бу йўлда чекдилар заҳмат қанчалар,
Эшитди бўҳтону тухмат қанчалар.
Ўзимга келмадим анча-анчалар,
Бўлсам-да амали фисқоналардан.

Шулардан бирини ҳозир эсласам,
Тарих сари уловимни тезласам.
Демай тулинг вақтим олдинг, тўхта сан,
Ўзим бўлай сизга парвоналардан.

Тоифга бордингиз Маккадан бешиб,
Берармикан ёрдам қўлларин чўзиб.
Ҳайдадилар мусаффо дилингиз эзиб,
Нажот йўқ яқину бегоналардан.

Туриб олиб йўл четига яланг-ёшлар,
Тош отишар, ҳақоратлар бу авбошлар.
Кавушингиз қонга тўлди тегиб тошлар,
Етди зулм ҳатто девоналардан.

Бугунгидек юрганимдан зор-хайрон,
Яхши эди бўлсам сизга темир қалқон.
Гарчи қўлимдадир мустаҳкам арқон,
Фарқи йўқман чўлдаги сарсоналардан.

Топилмайди ҳеч ишимда равишингиз,
Рози эдим бўлсам сизнинг кавушингиз.
Эмасмиди суннат бизга ҳар ишингиз,
Бизчи ибрат олдиқ ғарбоналардан.

Саҳобалар – сиз эдингиз содиқлар,
Пайғамбарга чин кўнгилдан ошиқлар.
Чидадингиз қанча ўтди ур-йиқлар,
Завқ олинг жаннатда райхоналардан.

Бизга керак ҳозир Умар таёғи,
Ош бўлса, бас, бизга қўй гўшт, қўй ёғи.
Чиқмай қўйди бугун уммат оёғи,
Чойхона, тўйхона, майхоналардан.

Гарчи ҳолимиздан қилсак-да уят,
Биттагина умид бор, қанийди шояд
Қиёматда насиб қилса шафоат
Бўлар эдик хуррам-мастоналардан.

Дуо қилинг ҳаққимизга, ё Расул,
Ҳадис ривож топсин, илму фикҳ, усул.
Илму ибодатдан топайлик ҳузур,
Масжидлар яшнасин хатмоналардан.

Мадҳингиздан ожиз қолгач қаламлар,
Юборурмиз сизга салот-саломлар.
Мавлидингиз нишонланган хуш дамлар,
Тошкенту Андижон Фарғоналардан.

Ҳабибулло ЖЎРАБОВ,
Тошкент шахри

دۇستىنگ بۇلسا

Бир яхши дўстинг бўлса,
Тўй қилсанг, тўйларингда,
Ташвишли кунларингда
Ҳаммадан олдин келса.

Меҳрибон дўстинг бўлса,
Қайғули дамларингда,
Қийналиб қолганингда,
Доим ёнингда турса.

Ишончли дўстинг бўлса,
Бўлса бир кўнгил сиринг

Эл-улусдан яширин,
Айтсанг, сир сақлай олса.

Бир дўстинг бўлса,
Тушганда кайфиятинг,
Эзилса руҳиятинг,
Тўғри йўл топа билса.

Бир эпчил дўстинг бўлса,
Йўл топмай турганингда,
Иложсиз қолганингда,
Ишончли йўлга солса.

Бир жўмард дўстинг бўлса,
Ютуққа эришсанг гар,

Зил кетмасдан ичида,
Сен кулсанг, у ҳам кулса.

Ҳисобдон дўстинг бўлса,
Чалкашиб қолганингда,
Ўй суриб толганингда,
Бундай қил дея олса.

Тақволи дўстинг бўлса,
Ҳар дамда Аллоҳ дея,
Охират ғамин ея,
Сени ҳам дуо қилса.

Саидвали ТОЖИБОЕВ,
Жиззах вилояти

КИМ...

Онасин бошидан гул сочар кимлар,
Отасин бошидан пул сочар кимлар,
Устозин бошидан кул сочар кимлар,
Оға-иниларни “тезлайди” кимлар?

Бу далли, нотанти тириклик аро,
Бировнинг ҳасаддан юзлари қаро,
Битта сўз заҳмидан кўнгиллар яро,
Армон ғорларида бўзлайди кимлар?

Қилич дастасида кимнингдир қўли,
Бозор растасига кимнингдир йўли,
Кимнингдир саҳроси, кимнингдир чўли,
Олис мозийлардан сўзлайди кимдир.

Тош келса, тиш билан кемирган кимлар?
Сув келса, лаб билан симирган кимлар?
Эътиқод қўрғонин емирган кимлар?
Иймон қўрғонин излайди кимлар?

Йигитлар сўзидан қайтсалар, наҳот,
Арслонлар изидан қайтсалар, наҳот,
Оналар... тузидан қайтсалар, наҳот,
Ер эмас, осмонни кўзлайди кимлар?

Яхшики, қалам бор, қоғоз бор, сўз бор,
Идрок дарвозаси аталмиш кўз бор,
Шоҳи бор, атлас бор, кимхоб бор, бўз бор,
Ҳалоллик олдида “музлайди” кимлар?

Ер ўқи оқибат аталур асли,
Дил ўқи маърифат аталур асли,
Ишқ ўқи садоқат аталур асли,
Гоҳида бир-бирин “тузлайди” кимлар?..

Одил ҲОТАМОВ,
Навоий вилояти

СИРДОШ

Аллоҳдан ўзгани айлама сирдош,
Сирларинг барчаси бўлиб кетар фош.
Бўлмагин ундоғу юрмагин бундоқ,
Насиҳат яхшию, савол бор бироқ:
Насиҳатгўйларинг ўзлари қандоқ?

Ота-онанг йўлларингни ёритувчи шам
Қўлингда шаминг бўлса, сен учун не ғам?
Бир қарашда бекаму кўст кўринаркан инсон,
Бўлиб чиқар кўп ҳолларда монанди шайтон.

Эҳ, этигим йўқ дея эдим куюнар
Оёғи йўқ одамни кўргунга қадар.

Ҳеч бир нарсанг бўлмаганда синалур сабринг,
Барча нарсанг бўлганида синалур хулқинг.
Пул йиғарда ҳаддан ҳам берилма, тентак,
Сўнги либосингда, билгил, бўлмайди чўнтак.

Шароф МИРЗО

УСТОЗ

Тутиб устоз этагидан,
Ҳикмат топдим эртагидан,
Савоб топсам кўмагидан,
Устозимга атайман.
Давраларда кўришганда,
Кимдир савоб талашганда,
Мендан савоб сўрашганда,
Устозимга атайман.
Юрсам водий ё воҳада,
Устоз керак ҳар соҳада,
Табрикларим алоҳида,
Устозимга атайман.
Шоир Ражаб Али,
Кўп номалар битар ҳали,
Устозларни таърифин.
Шеърларимда битарман,
Шогирд бўлиб дуоларим
Устозимга атайман.

Ражабали ҚОДИРОВ,
Фарғона вилояти

Бир мусофир шаҳар яқинидаги тамад-
дихоналардан бирига кирди ва хизматчига
таом келтиришини буюрди. Егуликлар кел-
тирилгач, озгинасини оғзига солдию: “Воой,
яна тишим оғрияпти”, дея бақира кетди.

Ёлғончи биздан эмас!

Шу пайт унинг олдига бир киши келиб, пах-
тани намлаб: “Бунӣ оғриган тишингизга қўйиб
олинг”, дея унга узатди. Ҳалиги киши унинг
айтганини қилди. Бироздан сўнг қувончдан:
“Ажойиб, мен ҳеч қандай оғриқни сезмаяп-
ман!” деди.

Унинг овозини эшитган одамлар атрофи-
ни ўраб олди. Тез орада унга ёрдам берган ки-
шининг дорилари сотилиб кетди. Бир соатдан
кейин тиши оғриган одам ва дори сотувчи по-
езд бекатида учрашди. У иккиси бу шаҳарда
яхши фойда топганини айтиб, бир-бирини
табриклашарди. Шу вақтда уларни икки ми-
лиция ходими қўлга олишди. Булардан сохта
дори олиб, тиш оғриғидан халос бўлолмаган
киши дарҳол миршабларга мурожаат қилган.
Қаллоблар маҳкамага келтирилгач: “Сизлар
қайси динга мансубсизлар?” – дея сўрашди.
У иккиси ердан бошларини кўтара олмас-
дан: “Алҳамдулиллаҳ, мусулмонмиз”, – дей-
ишди. Зобит янада ғазабланди ва уларни
жазолашга ҳукм чиқарди. Сўнгра иккисига:
«Сизлар Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи
ва салламнинг:

مَنْ غَشَّنَا فَلَيْسَ مِنَّا

“Ким бизни алдаса, биздан эмас!” (Имом
Муслим ривояти) деганларини эшитмаганми-
сизлар?» деди.

Меҳмон

Кекса отахон дам олиш учун ҳашаматли уй ол-
дида тўхтади.

– Болажоним! – деди у Ҳамидни чақириб. – Мен
бу меҳмонхонада бир кеча тунашим мумкинми?

– Амаки, бу меҳмонхона эмас, – деб кулиб
юборди.

– Меҳмонхона бўлмаса нима?

– Бу бизнинг уйимиз.

– Ҳа-а! Яхши, ким қурган бу уйни?

– Бобом.

– Бобонг кимга қолдирган уни?

– Отамга.

– Отангдан кейин кимга қолади?

– Менга қолса керак.

Отахон Ҳамидга табассум қилиб:

– Бу уйнинг олдинги барча эгалари кимгадир
қолдирган экан, демак, сизлар барчангиз унда
меҳмон экансиз-да, ўғлим, – деди ва секин одим-
лаб кетди.

Янги ўқув йили бошланди. Тарбия дарсида муал-
лим ўқувчилардан ёзги таътил кунлари эсда қоларли
воқеаларни сўради. Ҳамид кекса отахон билан
бўлган воқеани сўзлаб берди. Айрим ўқувчилар у
айтган сўзнинг маъносини англашмади. Шунда му-
аллим Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва сал-
ламнинг ушбу ҳадисларини айтиб берди:

“مَا أَنَا فِي الدُّنْيَا إِلَّا كَرَائِبٍ اسْتَضَلَّ تَحْتَ شَجَرَةٍ ثُمَّ رَاحَ وَتَرَكَهَا”

“Мен бу дунёда худди дарахтнинг соясида би-
роз дам олиб, сўнг яна йўлида давом этадиган му-
софир кабидирман” (Имом Термизий ривояти).

Неъмат қўзичоқларни ай-
ниқса, бир шўхроғини жуда
яхши кўради. Отаси бир неча
бор огоҳлантириб: “Ўғлим,
эшикни очиқ қолдирма, қў-
зичоқ уй ичига кириб, ҳамма
нарсани остин-устун қилиши
мумкин”, дер эди.

Бир куни Неъмат уйга ўйин-
чоғини олиш учун кирди. Ота-
сининг гапи ёдида бўлса ҳам,
эшикни ёппади, тезда чиқаман
деб ўйлади. Ортидан қўзичоқ
ҳам кирганини сезмай қолди.

Қўзичок

Қўзичоқ Неъматни қидираб
экан, хона тўридаги катта кўзгу
олдига яқинлашди. Кўзгуда
ўзининг аксини кўриб, уни суза
бошлади.

Кўзгу чилпарчин бўлди.
Неъмат Набий соллаллоҳу
алайҳи ва салламнинг ёш
саҳобалар Абдуллоҳ ибн Умар
ва Абдуллоҳ ибн Амрга айтган
сўзларини билганида, эҳтимол

отасининг гапларига эътибор
билан ёндашган бўлар эди!

Зеро, у зот соллаллоҳу
алайҳи ва саллам бундай де-
ган эдилар:

أَطِعْ أَبَاكَ!

“Отангга итоат қилгин!”
(Имом Аҳмад ривояти).

“Қўкалдош” мадрасаси
мударрисси
Охунжон АҲМЕДОВ
таржимаси

Сўнгги йилларда юртимизда ақида, калом илми, адашган оқимларга қарши раддиялар йўналишида бир қанча китоблар нашр этилди. Бу асарларни мутолаа қилган киши сохта салафийларнинг, бузғунчи оқимларнинг қора мақсадларини англаб етади ва ҳушёр бўлади.

Ақида билмаган тез адашади

Шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф раҳимаҳуллоҳнинг: “Ихтилофлар, сабаблар, ечимлар”, “Мазҳаблар – бирлик рамзи”, “Мазҳабсизлик – Ислом шариатига таҳдид солувчи энг хатарли бидъатдир”, “Сунний ақидалар” китобларини ўқиган киши ақидада адашмайди. Шайх Нуриддин Холиқназар ҳазратларининг “Фитна – кўз илғамас хатар”, Ўзбекистон мусулмонлари идораси Фатво марказида нашрга тайёрланган “Фикҳ ва ақидага оид ихтилофли масалалар ечими”, шунингдек, “Мотуридий таълимотига оид 101 савол-жавоб”, “Ислом ниқобидаги мутаассиб гуруҳлар”, “Ҳизбут таҳрир фитнасидан огоҳлантириш”, “Адашган нозик хилқат”, “Сохта салафийларга илмий раддиялар”, “Долзарб раддиялар” каби китобларда Исломнинг соф таълимоти, мўътадиллиги тарғиб қилинган, динимизга ёт турли радикал оқимларнинг бузғунчи ғоялари ва ақидалари асоссиз экани баён этилган.

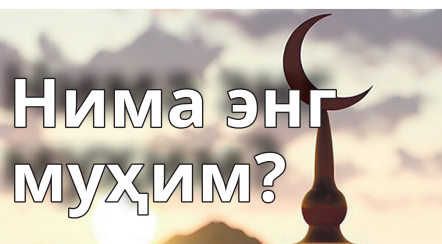
Бугунги кунда ахборот технологиялари жуда оммалашиб кетди. Ҳар ким истаган нарсасини интернет сайтлари ва ижтимоий тармоқлар орқали намоиш этаётир. Айниқса, бу Исломни ниқоб қилиб олган бузғунчи кимсаларга қўл келмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Олий суди экстремизм ва терроризм ғояларига йўғрилган деб топган ҳамда Ўзбекистон Республикаси ҳудудига олиб кириш, тайёрлаш, тарқатиш ва намоиш этиш тақиқланган материаллар рўйхатини (2023 йил 17 май) эълон қилди*. Унга кўра, беш юздан ортиқ контент радикал деб топилган. Бугун кенг оммалашган Meta (Facebook), Telegram, Instagram, YouTube, TikTok ижтимоий тармоқларида “Абу Салоҳ дарсликлари”, “Жаннат ошиқлари”, “Шом овози”, “Тавҳид ва жиҳод” каби номдаги кўплаб профилларни умуман очмаслик, кимдир сизни шу профилларга қўшиб қўйса, дарҳол ўчириб ташлаш зарур.

Азизлар, шуни унутмайликки, ақида бузилса, қилаётган ибодатларимизнинг ҳам маънисини қолмайди. Сўфи Оллоёр бобомиз: “Ақида билмаган шайтона элдур, Агар минг йил амал деб қилса элдур”, деб бежиз огоҳлантирмаган.

Ўткирбек СОБИРОВ,

Ўзбекистон мусулмонлари идораси Бош мутахассиси

Бир куни машҳур нотиқ ҳаётда нима аҳамиятлироқ эканини тингловчиларга тушунтириш мақсадида саҳнага чиқди. Қўлида бир нечта тўп бор эди. Уларнинг баъзилари шишадан, баъзилари эса резинадан ясалганди. Нотиқ барча тўпларни ҳавога отиб, уларнинг ерга тушишини жимгина томоша қилди. Шишадан ясалган тўплар синиб, парча-парча бўлди. Резинадан қилинганлари эса, қайта осмонга сакради. Шунда нотиқ хулоса қилди:

– Ҳаётимиз ҳам худди шундай! Турфа тўплар бор. Шишадан ясалганлари оила, дўстлар, соғлиқ, севги кабилар. Агар уларни ерга тушириб юборсангиз, чилпарчин бўлади ва қайта тиклаб бўлмайди. Резинадан қилинганлари эса иш, амал, мол-дунёга ўхшайди. Уларни ерга урсангиз, сакраб яна сизга қайтади.

Ҳаётингизда нима энг муҳим эканини белгилаб олинг! Шишадан ясалган тўпларни тушириб юборманг, авайланг, қадрига етинг. Чунки улар энг муҳимларидир. Қолганлари тушса ҳам, яна эришувингиз мумкин бўлганларидир.

Нигора МИРЗАЕВА
тайёрлади.

*

religions.uz

t.me/DinQumita

/DinQumita/

/dinqumita/

Тарихи Муҳаммадий

(Давоми. Бошланиши ўтган сонларда.)

УҲУД ҒАЗОТИ

Шундоқ дер эдиларким:

– Энди Муҳаммад қандоқ пайғамбарман деб айта олгай? Ўтган пайғамбарларнинг ҳеч бирига бундоқ мусибат етмагандур. Агар Муҳаммад чин пайғамбар бўлса эди, ўз тана-сига ва ҳам йўлдошларига мундоқ оғир мусибат тушмас эди. Бунга ўхшаш подшоҳлик талабида юрган киши қандоқ пайғамбар бўла олур? – деб шунга ўхшаш сўзлар билан халқ ичига кўп фитна солдилар. Мунофиқлар раиси ибн Убай ўғли Абдуллоҳга:

– Менинг сўзимга кирмай, урушга чиқ-динг. Мана топган фойданг шулдур, ўлар ҳолга етиб, ярадор бўлиб қайтмишсан, – деб кўп таъналар қилди. Бунга қарши ўғли Абдуллоҳ:

– Аллоҳ таоло ўз пайғамбарига ва мўминларга нима иш қилган бўлса, шунда бир яхшилик бордур, – деди. Мунофиқларнинг қилган сўзларини англаб, ҳазрати Умар Пайғамбаримиз олдиларига келиб:

– Ё Расулulloҳ, бу мунофиқларнинг сўзларига нечук чидаб турурмиз, агар изн берсангиз, аларни қолдирмай қиличдан кечирайлик, – деди. Анда Расулulloҳ:

– Ё Умар! Уларни қандоқ ўлдиргани бўлур? Тилларида бўлса ҳам, “Ла илаҳа иллаллоҳ, Муҳаммадур Расулulloҳ”, дейдурлар. Бу сўзни айтгувчилар кўнглидан эмас, қиличдан кўрқиб деган бўлсалар ҳам, Ислом ҳукмига бўйинсунсалар, ўлимдан қутулгайлар. Аларнинг қонларига ва жонларига, молларига тўқинишмоқ бизга ҳаром бўлгай, – дедилар. Бу сўзни англагандин кейин сабр қилмоқдин ўзга чора қолмади. Шунинг билан мунофиқлар ҳақида ўйланган чоралар ҳам тўхталди.

Билмак керакким, Расулulloҳнинг қилган ғазотлари ичида энг улуғроғи икки ғазотдур. Бириси – Бадр, иккинчиси – Уҳуддур. Бу ғазотларда ҳазрат Жаброил ва Микоил бошлиқ кўп фаришталар ҳозир бўлганликлари оят – ҳадислар билан собит бўлмишдур. Қуръони каримда Оли Имрон сурасинда олтмиш оят билан Уҳуд ғазоти

баён қилинди. Бу оятларда мусулмонларга бўлган мусибатларнинг сабабларини очик кўрсатди.

Урушда биринчи даражали энг зарур иш бўлса, аскар бошлиғининг буйруғини бутун бажариш эди. Айниқса, Пайғамбар аталган киши бош бўлган тақдирда анинг амри-фармонини чин тутмоқ Аллоҳ томонидан буюрилмиш фарз эди. Мана бу Уҳуд урушида энг дастлаб шу буйруқ бузилди. Аскарнинг орқасини сақлагувчи эллик нафар мерган ўлжага қизиқиб, ўз ўринларини бўш қолдириб кетдилар.

Иккинчиси, аскарга бирлик-иттифоқлик бўлиши билан бирга, жиддият, чинлик ва ўлимдан қўрқмаслик керак эди. Мана бу шартни ҳам буздилар.

Учинчиси, мўминларнинг барча ишлари, айниқса, жиҳодга ўхшаш Исломнинг энг улуғ ибодати холис Худо учун бўлиши керак эди. Бу ишда ҳеч қандоқ дунё ғаразлари бўлмаслиги лозим эди. Иш шундоқ бўла туриб, уруш сафида турган аскарлардан бир-мунчалари раисларининг амрига қарамай, ўлжа-мол йиғишга киришдилар. Қилган жиҳодлари ёлғиз Худо учун бўлмай қолди. Мана шу юқорида айтилмиш ишлари ва уларни ўз ихтиёрлари билан қилмишлари Уҳуд мусибатининг келиб чиқишига сабаб бўлди. Бу тақдир эшигини инсонлар ўз қўллари билан очдилар.

Бунда яна бир ҳикмат бўйича, гоҳи вақтларда пайғамбарларга ҳам шундоқ мусибат етиб туриши лозимдур. Лекин уларга бўлган мусибатнинг орти хайрли бўлиб, иш охири уларнинг фойдасига келиб чиққай. Шунинг учун бундоқ бўлишида ҳикмат шулдурки, агар пайғамбарлар ҳар бир урушда доим ғолибият узра бўлаверсалар, ул чоғда ўлжага қизиқишиб ёки сиёсатдин кўрқишиб, мунофиқлар ҳам мусулмонларга қўшилиб олгай. Чин мусулмонларнинг ёлғон мусулмонлардин фарқлари қолмагай. Бу ҳақда Аллоҳ таоло Қуръони каримда бу оятни келтирди:

وَلْيَبْتَلِيَ اللَّهُ مَا فِي صُدُورِكُمْ وَلِيُمَحَّصَ مَا فِي قُلُوبِكُمْ
وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

“Лиябталиятлоҳу мафи судурикум ва-ли юмахҳиса мофи кулубикум, валлоҳу алимун би затис-судур” [Оли Имрон, 3/154]. Маъноси: “Аллоҳ таоло сизларга турли мусибатларни бериб, кўнгиллардаги яширин нарсаларни чиқариш учун сизларни синайди, дилинлардаги бекитилган ғашларни шу билан тозалайди. Чунки Аллоҳ кўнгилларда кўмилган барча сирларни бил-гувчидур”, демакдур.

Агар пайғамбарлар ўзларига қарши чиққан душманлардин доим енгилавер-салар, у чоғда Худо тарафидин келган пайғамбарларга бу иш лойиқ бўлмай, мақсадларига тўсқинлик бўлур. Шунинг учун пайғамбарлар душманларини кўпроқ ўринларда енгиб турсалар ҳам, баъзи бир жойларда енгилишлар ҳам бўлиб турарди. Душманни енгган чоғларда кўринмаган мунофиқлар душмандин енгилган чоғларда дарҳол ўзларини танитадилар. Уларнинг яширин юрган сирлари шу билан юзага чиқади. Бошқа мўминлар ҳам ўз ичларида фурсат пойлаб юрган ички душманлари кимлар эканлигини яхши билиб оладилар. Шунга қараб уларни даф этишга келажак кунларда ҳозирлик кўрадилар.

Яна бир ҳикмат шул эдиким, мўминлар учун пайғамбарлик мақомидан сўнгги энг улуғ даража – шаҳодат топишдур. Бандаларининг ўз феълларини баҳона қилиб, мундоқ улуғ даражани Аллоҳ таоло аларга насиб қилди. Аллоҳ таоло Уҳуд урушини Қуръони каримда баён қилиб, юқорида айтилмиш сўзлар мазмунида шу оятларни юборди:

وَلَقَدْ صَدَقَكُمُ اللَّهُ وَعْدَهُ إِذْ تَحْسُونَهُمْ بِإِذْنِهِ حَتَّى إِذَا
فَشَلْتُمْ وَتَنَازَعْتُمْ فِي الْأَمْرِ وَعَصَيْتُمْ مِنْ بَعْدِ مَا أَرَاكُمْ
مَا تُحِبُّونَ مِنْكُمْ مَنْ يُرِيدُ الدُّنْيَا وَمِنْكُمْ مَنْ يُرِيدُ الْآخِرَةَ
ثُمَّ صَرَّفَكُمْ عَنْهُمْ لِيَبْلِغَكُمْ وَلَقَدْ عَفَا عَنْكُمْ وَاللَّهُ ذُو
فَضْلٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ

“Ва лақод содақакумуллоҳу ваъдаҳу из таҳуссунаҳум биизниҳи ҳатта иза фашилтум ва танозаътум фил-амри ва асайтум мин баъди мо арокум мо туҳиббуна, минкум ман юридуд-дунё ва минкум ман юридул-охирата, сум-ма сарафакум анҳум лиябталияткум, ва

лақод афо анкум, валлоҳу зу фазлин алал– мўминин” [Оли Имрон, 152].

Мазмуни: “Аллоҳ таоло сизларга ёр-дам бераман деб қилган ваъдасига ва-фо қилди. Дастлаб уруш бошланишида Аллоҳнинг ёрдами билан аларни ўлдириб ғалаба қозонган эдингизлар. Қачонким, сиз-ларга ўлимдан қўрқинчли пайдо бўлди ва ўзаро иттифоқинларни бузиб, пайғамбар буйруғини бажармадинлар, мана шу ишлар сабаб бўлиб, келган нусрат сизлардин қайтиб кетди. Йўқ эрса, сизларнинг энг суйган нар-саларинг душманга зафар топишни Худо кўрсатган эди. Бунинг шартларини ўзинлар буздинлар, сўнгра бу улуғ неъматдин ажра-динлар. Сизлардин баъзиларингиз охират излагувчилардур. Яна баъзинлар дунё та-лаб қилгувчилардур. Биринчилари эса, Худо розилиги учун то ўлгунларича ўринларини бермай, шаҳид бўлдилар, иккинчилари бўлса, ўлжа-мол олишга қизиқиб, бошлиқ буйруғини буздилар. Мана сизлардин шу сабаблар содир бўлгач, кофирларни ўлдиришдан тўхтаб, нус-рат уларга оғди. Сўнгра сизларни кофирлар ўлдиргали турди. Ишнинг бундоқ бўлганлиги эса, Аллоҳ таоло синамоқчи эдиким, бу ҳолда мўминлар қандоқ сабр қилгайлар. Яна ҳам Аллоҳ мўминларга меҳрибондур, чунки сиз-ларнинг бу гуноҳларингизни кечирди. Аллоҳнинг фазли-карами мўминларгадур”, демакдур.

Аллоҳ таолонинг мўминларга меҳрибон-лиги шулдурким, бу урушда қилган гуноҳ-ларини афв қилди. Яна уларни кофирлар-нинг қилган қасдидан Ўзи сақлади. Йўқ эса, уларнинг мақсади урушга чиққан му-сулмонларни қолдирмай ўлдириб, қолган мол-дунёлар, хотуну болаларни ўлжа-асир қилмоқчи эдилар. Бу ишнинг пайти ҳам кел-ган эди. Лекин Аллоҳ таоло буну хоҳламади. Пайғамбаримизнинг ҳурматларидан гуноҳ-лари бағишланиб, хатолари кечирилди.

Энди мусулмонларга бу воқеадан чиққан ибрат шулдурким, уруш кунларида ўзаро ихтилоф қилиб бўлинмагайлар. Уруш са-фида энг керакли, зарур иш эрса, аскарнинг бирлик-иттифоқлигидур.

Алихонтўра СОҒУНИЙнинг
“Тарихи Муҳаммадий” асаридан

Давоми бор...

Балиқнинг фойдаси

Ҳафтасига икки бўлак балиқ гўшти истеъмол қилган кишиларда юрак касалликлари хавфи уч барабар камайиши исботланган.

Балиқ таркибида инсон саломатлиги учун муҳим бўлган Омега-3 бор. У тушкунлик ва хавотирни камайтиради, қон босимини меъёрида ушлайди. Юрак касалликлари, бўғимларнинг яллиғланиши ва ҳатто саратон хавфини камайтиради.

Турп иштаҳа очади

Турп организмда етишмаётган витаминлар ва минерал тузлар ўрнини тўлдиришда жуда фойдалидир. У микробларга қарши курашувчан хусусиятга эга.

Қирғичдан ўтказилган хом турп ва унинг шарбати иштаҳа очувчи, организмдаги ортиқча суюқликни чиқариб юборувчи табиий дори воситасидир.

Турпнинг бош қисмини кесиб, ичини ўйиб асал солиб, бир кундан сўнг ичилса, шамоллашга қарши даводир.

Беҳи қайнатмаси

Беҳида фенол моддалари кўп. Бу моддалар шамоллаш ва гриппга қарши яхши воситадир. Шунингдек, ошқозон ярасини олдини олиш ва даволаш хусусиятига эга. Яллиғланиш билан курашади ва овқат ҳазм қилишни яхшилади.

Қандли диабет ва хафакон учун беҳи қайнатмаси шифо бўлади.

Бунинг учун беҳи барги ва новдаси қуришти майдаланади. Сўнг унинг икки ошқошиғи икки стакан сувда паст оловда 30 дақиқа қайнатилади. Қайнатма совигач, сузиб олиб, шарбатидан 1 ошқошиқдан кунига 3 маҳал ичилади.

Қанд миқдори ошганда

Танада қанд миқдори меъёридан ошганда қуйидаги дамлама шифо бўлади.

Уни тайёрлашда 100 мл. сув, 120 мл. турп шарбати ва 10 гр. лавр япроғи керак бўлади.

Тайёрланиши: лавр япроғи устидан қайноқ сув қуйинг ва бир соатча димланг. Сўнг сиздириб олинг ва совутинг. Бу дамламани турп шарбати билан аралаштиринг ва кун давомида ичинг. Даволаниш муддати бир ҳафта.

Интернет манбалари асосида тайёрланди.

Меъёрида овқатланиш суннатдир

Соғлом бўлишнинг муҳим жиҳати тўғри овқатланишдир. Меъёрида овқатланиш Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг суннатлари бўлиб, бу кўплаб хасталикларнинг олдини олади.

Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам бундай деганлар: **“Одам боласига тўлдириш учун қорнидан кўра ёмонроқ идиш йўқ. Инсонга қаддини тик тутадиган луқма кифоя. Агар иложи бўлмаса, қориннинг учдан бири таоми, учдан бири ичимлиги ва учдан бири нафаси учундир”** (Имом Термизий ривояти).

Меъёрида овқатланиш ва рўза тутишнинг инсон саломатлигига фойдаси барчага маълум ҳақиқатдир.

Зарур бўлган миқдордаги ҳалол овқат ва ичимликларни исроф қилмай еб-ичиш мувоҳидир. Исрофгарчилик билан истеъмол қилинган таом ва сув жисм учун зарарлидир. Зотан, тўйгандан кейин ҳам ейиш исрофдир.

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: **“Икки кишилик овқат уч кишига ва уч кишилик овқат тўрт кишига кифоя қилади”**, дедилар (Имом Бухорий ва Имом Муслим ривояти).

Уламолар динимиз тавсияларидан келиб чиқиб, оч қолмасдан овқат емасликни ва тўйишдан аввал таомдан қўл тортишни тавсия қиладилар.